

TUTKIMUSRAPORTTI

LAITILA, UNTAMALA, MUINAISMÄKI

Koekaivaus 8. - 19.10.2001

Marja Sipilä

Museovirasto, Arkeologian osasto

2001

ARKEOLOGIA SUOMESSA -ABSTRAKTI

Kaivauspaikka: Laitila Untamala

Peruskarttalehti: 1131 11 LAITILA
Sijainti: x = 6755 52 - 58
y = 1534 66 - 78
z = 15 - 25 m mpy

Tutkimuskohteen luonne: Muinaisjäännösalueen koekaivaus
Tutkimuksen suorittaja: Museovirasto, arkeologian osasto
Kaivauksenjohtaja: FM Marja Sipilä

Tulevan Untamalan arkeologisen opastuskeskuksen ympäristössä aloitettiin koekaivaukset, joiden tavoitteena on etsiä sen toimintaan tulevaisuudessa kuuluviin yleisökaivauksiin soveltuvia tutkimuskohteita. Koekaivaukset jatkuvat kesällä 2002. Ensimmäisen vaiheen tutkimuskohteeksi valittiin tulevan opastuskeskuksen pohjois- ja koillispuoliset Museoviraston hallinnassa olevat alueet, joille on suunniteltu sijoitettavan paikoitusalueita. Alue tutkittiin kaivamalla 24 tilanteen mukaan 50 cm x 50 cm tai 1 m x 1 m kokoista koekuoppaa systemaattiseen verkostoon 10 m:n välein tai intuitiivisesti valittuihin paikkoihin. Koekuopat kaivettiin pääosin lapiolla. Lisäksi kaivettiin tasokaivauksena kaksi koekaistaa, joiden pinta-ala oli yhteensä noin 7 m².

Ympäristön runsaasta muinaisjäännöskannasta huolimatta löydettiin vain muutama yksittäinen esihistoriallinen keramiikanpala ja iskos sekä historiallisen ajan aineistoa, mutta ei kiinteitä esihistoriallisia jäänteitä. Sisälle kunnostettavaan rakennukseen, jonka pohjoispää on perustettu vain kivijalan päälle, kaivetulta alueelta löydettiin sekoittuneista kulttuurikerroksista modernin ja historiallisen ajan aineiston lisäksi esihistoriallista keramiikkaa ja ajoittamatonta kuonaa, palanutta savea ym. Koskemattoman maan rajalla havaittiin kyn-
töjälkiä, mutta niiden ikää ei voitu määrittellä stratigrafisin perustein eikä niistä otetuista maanäytteistä löytynyt ajoitettavia viljan jyviä.

Löydöt: KM 32960: 1 - 104
Ajoitus: Esihistoriallinen ja historiallinen aika
Tutkitun alueen laajuus: 3500 m²
Kenttätyöaika: 8. - 19.10.2001
Tutkimuskustannukset: Tutkimuksen rahoittamiseksi osoitti Varsinais-Suomen TE -
keskus 300 000 markkaa valtion vuoden 2001 talousarvion
momentista 34.06.77. Osa myönnetystä rahoituksesta on
käytettävissä samaan tarkoitukseen vuonna 2002 ja lisäksi on
hankkeeseen sidottu vuoden 2002 määrärahoja 250 000
markkaa. Syksyllä 2001 toteutetun tutkimusvaiheen kustan-
nukset olivat noin 90 000 mk.

Tutkimusraportti: Marja Sipilä, 14.12.2001, Museovirasto, arkeologian osasto

SISÄLLYSLUETTELO:

ARKISTOTIEDOT	s. 2	
PERUSKARTTAKOPIO	s. 3	
1. JOHDANTO	s. 4	
2. TUTKIMUSALUE		
2.1. Topografia ja kasvillisuus	s. 5	
2.2. Aikaisempi maankäyttö	s. 6	
2.3. Ympäristön muinaisjäännökset sekä aikaisemmat tutkimukset ja havainnot	s. 6	
3. MITTAUS-, KAIVAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT		
3.1. Koekuopat	s. 7	
3.2. Koekaista 1	s. 8	
3.3. Koekaista 2	s. 9	
4. KAIVAUSHAVAINNOT JA LÖYDÖT		
4.1. Koekuopat	s. 10	
4.2. Koekaista 1	s. 12	
4.3. Koekaista 2	s. 14	
5. LOPPUPÄÄTELMÄT	s. 15	
LIITE 1	Luettelo raporttiin liittyvistä kartoista ja karttakopiot	s. 17
LIITE 2	Luettelo raporttiin liittyvistä mustavalkonegatiiveista	s. 26
LIITE 3	Luettelo raporttiin liittyvistä diapositiiveista	s. 28
LIITE 4	Luettelo maanäytteistä	s. 29
LIITE 5	Valokuvat	s. 30

ARKISTOTIEDOT

Museovirasto, Arkeologian osasto
Tutkimusraportti

Tutkimuksen laatu: Koekaivaus
Kenttätöaika: 8. - 19.10.2001

Kunta: Laitila
Kylä: Untamala
Tila/tontti: Muinaismäki 6:66
Maanomistaja: Suomen valtio
Museovirasto
PL 913, 00101 Helsinki
Puh. (09) 40501

Peruskarttalehti: 1131 11 LAITILA
Sijainti: x = 6755 52 - 58
y = 1534 66 - 78
z = 15 - 25 m mpy

Löydöt: KM 32960: 1 - 104
Mustavalkonegatiivit: Museovirasto, Arkeologian osasto, negatiivit nro
121753 - 121811
Diat: Museovirasto, Arkeologian osasto, diat nro 47309 -
47340

Aikaisemmat tutkimusraportit: Laitila, Untamala, Museoviraston navetta, Vesi-
johto- ja kaapelilinjojen tutkimus 2. - 6.10.2000, Hanna-
Maria Pellinen 2000
Laitila, Untamala, Kokeilu yleiskaavoitusta palvelevan
kulttuuriympäristöjen inventointimenetelmän kehittämi-
seksi, Arkeologinen inventointi, S.-L. Seppälä 1992

Aikaisemmat löydöt: KM 32190:1 - 51

Tutkimusraporttiin liittyy: 13 sivua tekstiä
27 liitesivua
59 mustavalkonegatiivia
39 diapositiivia
8 muoville piirrettyä karttaa

Löydöt (Diar.20.8.2002): KM 33237: 1 – 24 Raula (Raula I ja Raula II)
KM 33238: 1 – 20 Kylä-Raula (Kylä-Raula ja Toukola)
KM 33239: 1 – 60 Myllymäki – Vuorenpää
KM 33240: 1 – 18 Vuorenmäki
KM 33241: 1 – 26 Tontti-Ventola

Mustavalkonegatiivit: Museovirasto, Arkeologian osasto, negatiivit nro
123385 - 123521

Diat: Museovirasto, Arkeologian osasto, diat nro 48835 -
48968

Aikaisemmat tutkimusraportit:

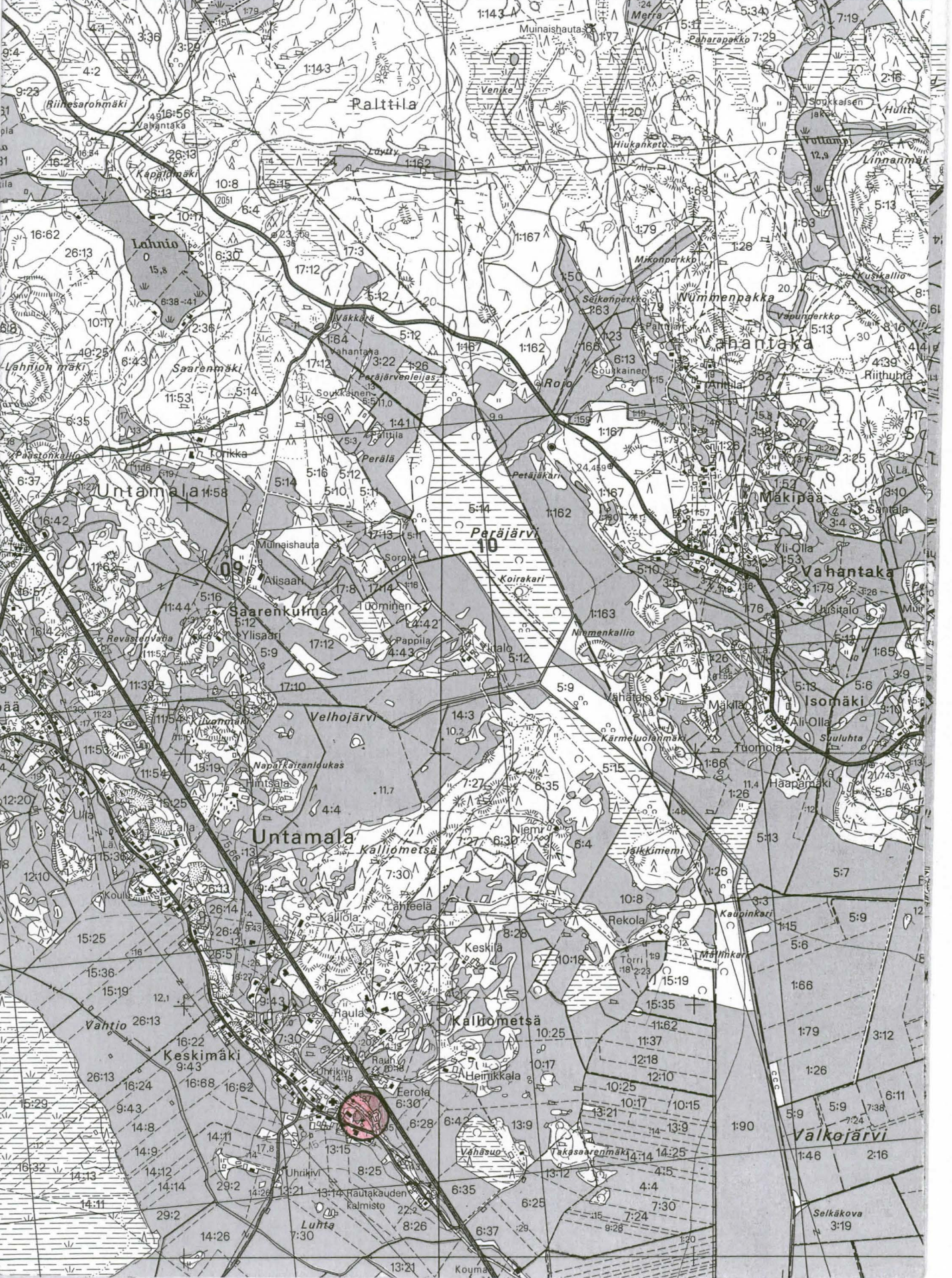
- A-M Tallgren 1912, kaivaus (Myllymäki – Vuorenpää)
- Europaeus 1915, tarkastus (Myllymäki – Vuorenpää)
- A-M Tallgren 1919, kaivaus (Myllymäki – Vuorenpää)
- V. W. Forsblom 1921, kaivaus (Myllymäki – Vuorenpää)
- Europaeus 1921, tarkastus (Myllymäki – Vuorenpää)
- A-M Tallgren 1926, kaivaus (Myllymäki – Vuorenpää)
- A-L. Hirviluoto 1955, inventointi (Kylä-Raula nro 263, Myllymäki nro 259, Vuorenpää nro 258)
- S-L. Seppälä 1992, inventointi (Kaikki kohteet paitsi Tontti-Ventola)
- Teija Tiitinen 1995, tarkastus (Tontti-Ventola)

Aikaisemmat löydöt:

Myllymäki – Vuorenpää KM 6109:28-44, KM 7592:5-6,
KM 7887, KM 8698 ja KM 13883
Vuorenmäki KM 27426:1-2
Tontti-Ventola KM 28897

Tutkimusraporttiin liittyy: 39 sivua tekstiä
122 liitesivua
137 mustavalkonegatiivia
134 diapositiivia
19 muoville piirrettyä karttaa (1 kpl A2 -kokoinen, 11
kpl A3- ja 7 kpl A4 -kokoista)

Nak = -9° 1534 Vahantaka 1535 1536 +33m 20s
 lään Kaukola Hartikkala Kapalojärvi
 Nak = +78° 21° 40'

1. JOHDANTO

Museoviraston Arkeologian osasto suoritti Laitilan Untamalan tulevan arkeologisen opastuskeskuksen ympäristössä koekaivauksia 8. - 19.10.2001. Tavoitteena oli etsiä opastuskeskuksen toimintaan tulevaisuudessa kuuluviin yleisökaivauksiin soveltuvia tutkimuskohteita.

Tutkimuksen rahoittamiseksi on Varsinais-Suomen TE -keskus osoittanut 300 000 markkaa valtion vuoden 2001 talousarvion momentista 34.06.77. Osa myönnetystä rahoituksesta on mahdollista käyttää samaan tarkoitukseen vuonna 2002 ja lisäksi on hankkeeseen sidottu vuoden 2002 määrärahoja 250 000 markkaa. Syksyllä 2001 toteutetun tutkimusvaiheen kustannukset olivat noin 90 000 mk.

Koekaivauksen johtajana toimi FM Marja Sipilä ja piirtäjänä FM Sari Mäntylä 1.10. - 30.11. sekä tutkimusapulaisena fil.yo Mia Lempiäinen 8.10. - 7.11. Työllistettyinä kaivajina toimivat Erja Heikkilä, Jani Koski, Sakari Mäkilä ja Stina Savolainen yhteensä 40 työpäivää.

Rahoituspäätöksen myöhäisen saapumisajankohdan takia kaivauksen valmisteluun jäi verraten vähän aikaa. Siitä johtuen mm. suurin osa työvälineistä lainattiin Museoviraston hoitoyksikön Turun toimipisteeltä ja Turun yliopiston arkeologian osastolta. Työmaakoppi saatiin lainaksi Varsinais-Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen perinnemaisemien hoitoprojektilta, jonka vetäjältä FM Eija Hagelbergilta saatiin myös tietoja tutkimusalueiden kasvillisuudesta. Jälkityötilat saatiin käyttöön Laitilan kaupungilta Untamalasta kylätalo Ventolasta. Työtillaa koskevissa asioissa toimi kaupungin puolesta yhteyshenkilönä elinkeinoasiamies Esa Buri ja tutkimusalueen kartoista sekä mittaus- ja korkeuspisteistä saatiin tietoja mittausteknikko Seppo Mäki-Kampilta. Jälkitöiden loppuajaksi työskenneltiin Museoviraston tiloissa Turun linnassa. Makrosubfossiilinäytteet analysoi Turun yliopiston biologisen museon amanuenssi dos. Terttu Lempiäinen ja keramiikan tunnistamisessa saatiin apua Turun maakuntamuseon tutkijalta FL Aki Pihlmanilta.

Tutkimusalueeksi valittiin ensimmäisessä vaiheessa opastuskeskukseksi kunnostettavan navettarakennuksen pohjoispuolinen osa Museoviraston omistamasta tontista. Valinnan perusteena oli yleisökaivausta ajatellen erinomaiset maanomistusolot ja sijainti. Kyseisille alueille on suunniteltu mm. opastuskeskuksen paikoitusalueita ja koekaivauksella haluttiin myös tätä silmällä pitäen selvittää niillä mahdollisesti sijaitsevat muinaisjäännökset. Tutkitun alueen laajuus on noin 3500 m². Siitä suurin osa tutkittiin kaivamalla systemaattiseen verkostoon 10 m:n välein yhteensä 19 koekuoppaa. Koilisimpaan osaan, jonne koordinaatistoa ei maanpinnan jyrkän laskun takia saatu vedettyä, kaivettiin intuitiivisesti vallittuihin kohtiin viisi koekuoppaa. Koekuopituksen ulkopuolelle jäävät osat alueesta todettiin niin häiriintyneiksi, ettei muinaisjäännöksiä säilyminen niillä ole todennäköistä.

H-M Pellisen vuoden 2000 kaivauksissa tehtyjen havaintojen perusteella kaivettiin lisäksi koekaista navettarakennuksen sisäpuolelle. Lisäksi kaivettiin koekaista navetan ohi kulkevan tien lounaispuolella olevien, maanpinnalle osittain näkyvien kivrivien ja -vallin poikki.

2. TUTKIMUSALUE

2.1. Topografia ja kasvillisuus

Tutkimusalue sijaitsee Laitilan kirkosta 4 km luoteeseen Untamalanharjulla, Untamalan kylän eteläosassa. Se muodostuu kahdesta erillisestä osasta: välittömästi opastuskeskukseksi kunnostettavan navetan pohjoispuolisesta alueesta sekä sen luoteispuolella olevasta Untamontien ja navetan editse kulkevan pikkutien väliin jäävästä alueesta. Niitä ympäröi harjua myötäilevä kyläasutus ja sen liepeillä alkavat viljelysmaat. (Yleiskartta s. 18)

Tutkimusalueen luoteisosa on loivasti kaakkoon viettävä. Se on enimmäkseen kesannolla olevaa vahvasti heinittynyttä ja osin jo putkivartista kasvillisuutta kasvavaa pelto ja piennarta, jossa siellä täällä on tumman tulikukan kasvustoja. Ainoastaan alueen läntisin Untamontien puoleinen osa kasvaa puustoa: kookkaita koivuja ja mäntyjä sekä matalaa katajaa ja pihlajavesakkoa. Untamontien puolella on maanpinnassa useita osin maatuneita jyrkkiä leikkauksia, jotka ovat syntyneet soranotossa. Sekä tässä osassa että pellon lounais- ja luoteisreunoilla on useita maatuneita ja avoimia kivikasvoja, jotka lienevät sekä hiekanoton että pellonraivauksen yhteydessä syntyneitä. Peltoalueella kulkee kaksi lounas-koillis -suuntaista matalaa ojannetta, jotka ovat todennäköisesti täytettyjen tai täyttyneiden pelto-ojien jäänteitä. Koillisreunalla pikkutien varressa on muutaman metrin levyinen piennar, jolla kasvaa joitakin pensasmaisia pihlajia. Sen keskivaiheilta kaakkoispään suuntaan pientareen ja tien rajalla on osittain näkyvissä osittain turpeen alla tunnettavissa kaksi vierekkäistä \varnothing noin 20 cm kokoisista luonnonkivistä ladottua riviä. Pientareen pellon puoleisessa reunassa taas on täysin maatunut vajaan metrin levyinen matala kivivalli. Molemmat jatkuvat suunnilleen tien suuntaisina ainakin 10 metrin matkalla. Tutkimusalueen pohjoisimmassa kulmassa, missä tontin raja muodostaa erillisen kulmauksen, on maaleikkaus ja sen pohjoispuolella pinta soranoton seurauksena muuta osaa alempana. (Koekuoppien pintavaaitukset s.19, Peltoalueen pintaprofiili s. 20, Kuva 1 - 2)

Tutkimusalueen navetan pohjoispuolella sijaitsevan osan halkaisee luodekaakko -suuntainen massiivinen, noin 10 m x 30 m laaja, osittain betonista valettu osittain kivistä ladottu rakennuksen kivijalka. Sen päällä ollut talousrakennus on purettu vain joitakin vuosikymmeniä sitten. Kivijalan lounaispuolella alue on tasaista vain navetan puoleisessa päässä jonkin verran alas viettävää pihamaata, jota lampaat ovat laiduntaneet kesällä 2001. Alueella kasvaakin hyvin matala nurmi. Sen luoteisreunalla on näkyvissä toinen huomattavasti vaatimattomamman rakennuksen perusta, joka on aluetta rajaavan peltotien suuntainen, noin 5 m x 10 m laajuinen matala kumpare. Myös navetan puoleisella reunalla tasaista aluetta on kiviperusta. Sen laajuus näyttää olevan noin 5 m x 5 m, mutta sitä lienee purettu jossakin vaiheessa, eikä alkuperäistä muotoa voi varmasti päätellä kenttähavaintojen perusteella. (Kuva 3 - 4)

Ison kivijalan koillispuolella maan pinta on selvästi lounaispuolta alempana, jatkuu melko tasaisena noin 10 m ja viettää sitten jyrkästi alas niin että koillisin osa alueesta on harjua ympäröivän pellon tasalla. Kasvillisuus varsinkin rakennuksen perustan alapuolella on rehevää ja huomattavan pehmeää, mikä kertoo alueen mahdollisesta tunkiokäytöstä. Ylemmällä tasanteella kasvaa kaksirunkoinen koivu ja peltotien vieressä rinteen reunalla on myös muodoltaan epäsel-

vä erillinen kiviperusta, josta lienee ajan kuluessa vierinyt kiviä alemmalle tasanteelle. (Kuva 5)

Navetta, jonka sisälle koekaista 1 kaivettiin, on rakennettu 1900 -luvun alkupuolella ja sitä on laajennettu muutamaan otteeseen. Siinä on kivistä ladottu kivijalka ja suurimmalta osaltaan sementtilattia. Luoteispään huonetilassa on kuitenkin maalattia, jota on enimmäkseen vain tasattu täytesoralla. Sen itäkulmaan on kaivettu noin 5 m x 5 m laaja ja arviolta 1,5 - 2 m syvä kuoppa, jota on käytetty mahdollisesti autonkorjausmonttuna. Samassa kohdassa on aukko myös navetan koillisseinän kivijalassa.

2.2. Aikaisempi maankäyttö

Tutkimusalue on ollut isojakoa edeltävältä ajalta aina nykypäivään asti vaihtelevasti tonttimaana ja niittynä tai peltona. Sen aikaisempaa maankäyttöä on mahdollista selvittää vanhan karttamateriaalin perusteella. Lähteenä on käytetty myös Elise Heinosen kirjoittamaa Untamalan historiaa (Laitila 1999).

Tutkimusalueen luoteisen osan alueella on ennen 1700 - 1800 -luvun vaihteessa toimitettua isojakoa sijainnut Kirkonmaa -nimisen tilan tontti (Heinonen 1999, s. 87 - 88 ja 145). Isojaon jälkeen se on ollut kylätonttien väliin jäävä rakentamaton alue, jonka koillisosassa on ollut ensin pieni niitty ja viimeistään 1900 -luvun alkupuolella isompi aidattu pelto. Alueen länsiosassa on ainakin 1900 - 1950 -luvulla ollut useita aittoja, kellari ja muita talousrakennuksia.

Navetan pohjoispuolisella alueella ei ole ollut varsinaista kylätonttia, vaan se on ollut niittynä isojaosta lähtien. Viimeistään 1800 - 1900 -luvun vaihteesta eteenpäin alueella on sijainnut erilaisia Elsilän tilan talousrakennuksia, joihin myös opastuskeskukseksi kunnostettava navetta kuuluu.

2.3. Ympäristön muinaisjäänneksistä sekä aikaisemmat tutkimukset ja havainnot

Untamalan kylän alueelta tunnetaan useita eri aikaisia muinaisjäänneksiä ja irtolöytöjä. Niistä merkittävin on Untamalan harjun päässä, tutkimusalueesta 100 m kaakkoon sijaitseva Myllymäen-Vuorenpuolen roomalaisaikainen kumpukalmisto. Kalmistossa on suoritettu useita kaivauksia vuosina 1912 - 1926 sekä joitakin inventointeja ja tarkastuksia sen jälkeen. Lisäksi alue on ollut yksi Museoviraston muinaisjäänneksien hoitoyksikön Turun toimipisteen tärkeimmistä hoitokohteista vuodesta 1993.

Vain noin 20 m tutkimusalueen luoteisreunasta sijaitseen Heinikkalan tilan (6:34) päärakennus, jonka kuistin kohdalta löydettiin vuonna 1960 ilmeisesti ristiretkiaikaiseen ruumishautaan kuulunutta esineistöä (KM 15140:1 - 15). Kohteen 1992 tarkastanut ja alueella koekaivauksia suorittanut tutkija Sirkka-Liisa Seppälä on maininnut ruumiskalmiston mahdollisesti jatkuvan nyt tutkimuskohteena olevalle pellolle. Sen sijaan Seppälän nyt tutkimuskohteena olevan tontin puolelle, sen pohjoisosaan tekemästään koeojasta ei löytynyt viitteitä muinaisjäänneksistä. (Inventointikertomus S-L Seppälä 1992, s. 35 - 38)

Vuonna 2000 tutki Hanna-Maria Pellinen tulevan opastuskeskuksen edellyttämät navetan ympäristön vesijohto- ja kaapelikaivantojen linjaukset. Enimmäkseen navetan ympäristö havaittiin tuolloin pahoin sekoittuneeksi löytöjen ajoituksessa rautakauden lopulta 1900 -luvulle. Navetan pohjoispuoliselta alueelta

tehtiin kuitenkin todennäköisesti rautakautiseen asuinpaikkaan liittyviä havain-
toja: pienialainen kiveys sekä savikiekon katkelmia ja keramiikkaa, joka on
ajoitettavissa myöhäisrautakauteen tai keskiaikaan. Muita kiinteitä muinais-
jäännöksiä ei tutkimusalueelta ennestään tunneta eikä myöskään irtolöytöjä
voida sille paikallistaa.

3. MITTAUS-, KAIVAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

3.1. Koekuopat

Korkeuspisteenä koko koekaivauksen ajan käytettiin navetan eteläpuolella
Untamontien varressa olevan kivisen aidantolpan yläpintaa, jonka korkeus on
N60 -järjestelmän mukaan 20,85 m mpy. Siihen on Hanna-Maria Pellinen siirtä-
nyt vuonna 2000 korkeuden Laitilan kaupungin korkeuskiintopisteestä Unta-
mala 73 M 7304. Koska Pellisen käyttämää korkeuspistettä ei ollut merkitty
niin, että sitä enää varmuudella olisi pystytty tunnistamaan maastossa, tarkas-
tettiin se teodoliitin avulla yhdellä mittausjonolla alkuperäisestä korkeuskiinto-
pisteestä käsin. Tämän jälkeen korkeuspiste merkittiin punaisella maalilla.
Koekaivausalueen korkeuseroista ja muista näköesteistä johtuen ei vaaitusko-
neella ollut kiinteää paikkaa, vaan sitä siirrettiin tarpeen mukaan ja kenttädo-
kumentteihin laskettiin ja merkittiin suoraan absoluuttiset korkeudet.

Systemaattista koekuopitusta varten luotiin oma kompassipohjoisen mukaan
orientoitu koordinaatisto, jossa x kasvaa pohjoiseen ja y itään. Peruspaalun
kohta valittiin maaston muodon ja rakennusten kannalta mahdollisimman näky-
vältä paikalta ja sille annettiin x/y -koordinaatit 500/700. Koordinaatisto merkit-
tiin 10 m:n välein maastoon paaluin, jotka mitattiin paikalleen teodoliitin ja mit-
tojen avulla. Se kiinnitettiin ympäristön rakennuksiin teodoliitin, bussolin ja mi-
tan avulla pisteistä 500/700 ja 500/750. Tutkimusalueen koillisosaan intuitiivi-
sesti valittuihin paikkoihin tehdyt koekuopat numeroitiin juoksevasti yhdessä
koekaistojen kanssa. Koekuopat no 3 - 7 kiinnitettiin toisiinsa sekä koordinaat-
tipaaluihin bussolin ja mittojen avulla. Koekaivauksen jälkeen maastoon jätettiin
punaisiksi maalatut, maan tasalle lyödyt puupaalut koordinaattipisteisiin
490/700, 500/700, 520/700, 500/710 ja 500/750.

Koekuopat kaivettiin pääosin lapiolla ja maa seulottiin samalla. Ne kaivettiin
pääsääntöisesti koordinaattipaalun koillispuolelle. Poikkeuksia olivat koekuopat
510/740 ja 500/760, jotka kaivettiin paalun kaakkoispuolelle edellinen peltotien
ja jälkimmäinen kivijalan takia. Luoteispuoleisen alueen sekä koillisosan koor-
dinaatistosta poikkeavat koekuopat kaivettiin noin 50 cm x 50 cm kokoisiksi.
Navetan pohjoispuolisen alueen koordinaatistoon kaivetut koekuopat olivat
kaikki 1 m x 1 m:n kokoisia. Kaikki koekuopat pyrittiin kaivamaan steriiliin maa-
han asti.

Alkuperäisistä koekuopista tehtyjen havaintojen perusteella laajennettiin koe-
kuopat 490/700 ja 500/700 1 m x 1 m kokoisiksi. Laajennuksien alueelta turve
ja kyntökerros poistettiin lapiolla, jonka jälkeen jatkettiin tasokaivauksena las-
talla noin 10 cm:n kerroksina ja dokumentoitiin tarpeen mukaan valokuvaamalla
ja tekemällä muistiinpanoja. Laajennettu koekuoppa 500/700 kaivettiin koske-
mattomaan maahan. Koekuoppaa 490/700 kaivettiin 125 cm:n syvyyteen, min-
kä jälkeen kaivaminen lopetettiin työturvallisuussyistä. Koska tässä syvyydessä

havaittu värjäymä oli selvästi pienenemässä eikä siitä enää tullut löytöjä, todettiin koskemattoman maan alkaminen kairalla.

Löydöt koekuopista otettiin talteen kaivettaessa ja seulottaessa stratigrafisten kerrosten mukaan. Joillekin löydöille, esim. kyntökerroksen alapuolelta löytyneille metalliesineille, mitattiin tarkempi löytökohta. Kenttätyövaiheessa otettiin talteen kaikki löydöt. Jälkityövaiheessa löydöt puhdistettiin, mitattiin ja kuvailtiin kirjallisesti. Arkeologian osaston kokoelmiin liitettiin kaikki mahdollisesti esihistoriallisina pidettävät löydöt sekä näytteen omaisesti joitakin sellaisia historiallisen ajan löytöjä, joissa oli havaittavissa esineen muotoon tai koristeluun liittyviä mahdollisesti ajoittavia piirteitä. Luetteloimatta jätettiin mm. peltokerroksesta löytyneet naulat, lasinpalat ja liitupiipun varren katkelmat.

Verkostoon kaivetusta koekuopista 520/710 ja 510/700 otettiin yksi maanäyte havaitusta tummasta kerroksesta sekä koekuopista 510/710 ja 520/700 kolmen näytteen kontrollisarjat (Liite 4). Maanäytteet luovutettiin dos. Terttu Lempiäisen käyttöön. Koekuopat dokumentoitiin kirjallisesti ja valokuvaamalla sekä tarpeen mukaan karttaluonnoksia, joita ei piirretty puhtaaksi. Korkeudet mitattiin nivelmitalla maanpinnasta. Kaikki koekuopat peitettiin dokumentoinnin jälkeen.

3.2. Koekaista 1

Opastuskeskukseksi kunnostettavan navetan sisälle kaivettu 1 m x 5 m:n koekaista sijoitettiin mittojen avulla pohjoisseinän suuntaisesti niin, että sen luoteissivu on 100 cm:n ja lounaispääty 0,97 cm:n etäisyydellä seinän laudoituksen sisäpinnasta. Koekaista jaettiin 1 m²:n kaivausruutuihin, jotka merkittiin koillisesta lähtien kirjaimin A - E. Se sivusi vuoden 2000 kaivauksen koekuoppaa 13 niin, että koekuoppa näkyi kaivausalueen profiilissa ruudun C kohdalla, mutta ei ollut havaittavissa kaivaustasoissa. (Korkeusmittauksista ks. kpl 3.1.)

Koekaistan kaivaminen aloitettiin poistamalla lapiolla sorakerros, jolla huonetilan lattia oli tasattu. Pintakerros kaivettiin luonnollisena kerroksena. Sen alta paljastunut taso siistittiin lastalla, vaaittiin ja dokumentoitiin. Tämän jälkeen jatkettiin kaivamista tasokaivauksena lastoilla edeten teknisinä kerroksina, joiden vahvuus vaihteli kaivauksen kuluessa 5 cm:stä 20 cm:iin. Kerroksen vahvuus määriteltiin kaivaushavaintojen perusteella ja paksuimmat kerrokset kaivettiin useampana noin 5 cm:n välikerroksena. Kaivettua maata seulottiin koeluonteisesti ja kerroksessa 4 kokonaan. Kerrokset ja tasot nimettiin seuraavasti:

Pinta-----	
	Pintasora 7 - 26 cm
1. Taso-----	1. Kerros, n. 15 cm
2. Taso-----	2. Kerros, n. 5 cm
3. Taso-----	3. Kerros, n. 5 cm
4. Taso-----	4. Kerros, n. 10 cm
5. Taso-----	5. Kerros, n. 20 cm
6. Taso-----	6. kerros , n. 10 cm (A - C)

Kuudennen tason jälkeen kaivettiin ruuduista A - C vielä kohdat, joissa oli edelleen värjäytynyttä maata, lastalla ja muut osat lapiolla tasoon sekä tarkastettiin puhdas hiekka ruuduissa D - E lapiopistoin muutamasta kohdasta. Koekaistaa ei peitetty kaivauksen jälkeen rakennuksen kunnostustyöstä vastaavan urakoitsijan toivomuksesta.

Kaivetut tasot vaaittiin ja dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisin muistiinpanoin (Liite 1-3). Lopuksi myös koekaista kaakkoisprofiili valokuvattiin ja piirrettiin. Värierojen havainnointia etenkin kaivettaessa ja tasoja dokumentoidessa häiritsi huomattavasti navetan sisätilan heikko valaistus sekä kosteusolosuhteiden muutokset. Koekaistan kaakkoisprofiilin piirrosta voidaankin pitää luotettavimpana dokumenttina alueen stratigrafian osalta. Sen sijaan muiden profiilien havainnointi ja dokumentointi oli valaistusoloista johtuen mahdotonta.

Löydöt otettiin talteen 1 m x 1 m ruuduittain. Joillekin löydöille, lähinnä esihistoriallisina mahdollisesti pidettävälle keramiikalle ja metalliesineille, mitattiin tarkempi löytökohta. Kenttätyövaiheessa otettiin talteen kaikki löydöt. Jälkityövaiheessa löydöt puhdistettiin, mitattiin ja kuvailtiin kirjallisesti. Arkeologian osaston kokoelmiin liitettiin kaikki mahdollisesti esihistoriallisina pidettävät löydöt sekä näytteen omaisesti joitakin sellaisia historiallisen ajan löytöjä, joissa oli havaittavissa esineen muotoon tai koristeluun liittyviä mahdollisesti ajoittavia piirteitä. Kokoelmista jätettiin pois mm. lasi, posliini, leikatut nahanpalat ja 1. kerroksesta löytynyt palanut savi, joka oli selvästi tiiltä.

Maanäytteitä otettiin kahdeksan: kaksi 3. ja 4. kerroksen oletetuista kyntöjäljistä, kaksi viidennen kerroksen värjäymistä sekä neljän näytteen kontrollisarja profiilista ruudusta B (Liite 4). Maanäytteet luovutettiin dos. Terttu Lempiäiselle, joka analysoi niistä osan European Pethways to Cultural Landscapes -projektin rahoituksella.

3.3. Koekaista 2

Koekaistan 2 suunta ja sijainti määriteltiin maanpinnalle havaittavien kivirivien ja vallien mukaan suoraan niiden poikki kulkevaksi. Kaistan laajuudeksi tuli 0,6 m x 2,1 m ja se oli lounas-kaakko -suuntainen. Mittauspisteinä käytettiin koekaistan luoteisreunan paalua, joka sijaitsi 10 metriä koordinaattipaalusta 510/710 koilliseen. (Korkeusmittauksista ks. kpl 3.1.)

Koekaistan kaivaminen aloitettiin sen koillispäästä poistamalla ensin lapiolla turve noin 50 cm x 50 cm alueelta. Kivirivit puhdistettiin esiin lastalla ja kaivettiin niiden lounaispuolista aluetta kolmanteen epämääräisempään kiviriviin asti. Tämän jälkeen koekaistan pintaturve avattiin koko laajuudelta ja kivivalli puhdistettiin esiin lastalla. Kivirivien ja -vallin välinen noin 60 cm x 60 cm:n laajuinen alue kaivettiin lastalla 65 - 75 cm:n syvyyteen puhtaaseen maahan ja maa seulottiin. Kivirakenteita ei purettu, vaan lopuksi syvemmälle kaivettu osa täytettiin ja koekaista peitettiin turpeilla.

Koekaista dokumentoitiin piirtämällä yksi tasokartta sekä valokuvaamalla ja kirjallisin muistiinpanoin (Liite 1-3). Löydöt otettiin talteen löytösyvyyden mukaan. Jälkityövaiheessa löydöt puhdistettiin, mitattiin ja kuvailtiin kirjallisesti ja luettelointiin Arkeologian osaston kokoelmiin liitettäväksi.

4. KAIVAUSHAVAINNOT JA LÖYDÖT

4.1. Koekuopat

Läntisimmissä, Untamontien lähellä sijainneissa koekuopissa 480/680 ja 480/690 oli pinnassa 16 - 17 cm vahva humuksen sekainen pintakerros, jonka alta alkoi tummanruskea soramoreeni. Pintakerroksesta löytyi edellisestä koekuopasta pajanaula, 2 kpl lasin paloja ja 12 g palanutta savea ja jälkimmäisestä 7 kpl rautanauvoja ja muita rautaesineiden katkelmia, 135 g palanutta savea, josta ainakin osa on tiiltä, sekä 78 g laastia.

Peltoalueella ei myöskään ollut erillistä turvekerrosta, vaan yhtenäinen kyntökerros alkoi heti pinnasta. Sen vahvuus oli 20 - 40 cm ollen yleisesti ottaen ohuimmillaan luoteisissa koekuopissa ja vahvimillaan alueen kaakkoisosassa alarinteessä. Kyntökerros oli ylärinteessä vain vähän humusta sisältävää soraa ja alarinteessä savea vaihdellen maaperän mukaan. Erityisen tumma kyntökerros oli koekuopissa 500/700 ja 520/710, joista jälkimmäinen kuten myös koekuoppien 500/690 ja 510/700 profiileissa näkyneet syvemmät kyntökerros-painanteet liittyivät niiden vieritse kulkevaan ojanteeseen.

Koekuopissa 490/690, 500/690 ja 520/690 alkoi koskematon maa kyntökerroksen alla 20 - 40 cm:n syvyydellä. Muissa koekuopissa (paitsi 490/700, jonka stratigrafia on selostettu erikseen alla) sen alla oli tumma, hiekan tai soran sekainen nokinen likamaakerros, jonka vahvuus oli 5 - 10 cm. Sen ja koskemattoman maan rajalla oli koekuopissa 510/700, 520/700, 510/710 ja 510/720 kiveys, joka muodostui pyöreähköistä, enimmäkseen \varnothing 10 - 20 cm:n kokoisista kivistä. Osittain ne vaikuttivat luontaisesti alla olevaan soramoreeniin kuuluvailta, mutta erityisesti koekuopassa 510/710 kiveys oli niin tiivis, että on mahdollista pitää sitä myös tarkoituksellisesti ladottuna. Kiveyksen alla alkoi koskematon kivennäismaa, jonka karkeus vaihteli lounaisosan lajittuneesta hiekasta pohjoisosan karkeaan ja kiviseen soramoreeniin. (Kuva 9 ja 11)

Edellisistä koekuopista tulleet löydöt olivat melko vähäisiä, mutta muuten tyyppisiä pitkään viljelyksessä olleen alueen kyntökerroksen vaikeasti ajoitettavia tai historiallisen ajan löytöjä: messinkinappi, rautanauvoja ja tunnistamattomia rautaesineiden katkelmia, lasinpaloja, fajanssia, punasavikeramiikkaa, luuta, piitä, palanutta savea jne. Eniten löytöjä luonnollisesti tuli koekuopista, joissa kyntökerros oli paksuin. Varmasti esihistoriallisena pidettävä löytö peltokerroksesta oli koekuopasta 500/700 löytynyt porfyryri-iskos sekä mahdollisesti esihistoriallinen rautaniitti koekuopasta 510/720. Kyntökerroksen alta tuli löytöjä vain vähän ja niiden liittyminen havaittuun likamaakerrokseen on epävarma: koekuopasta 490/690 löytyi 50 g palanutta savea 35 - 63 cm syvyydeltä, ja rautanaula 41 - 60 cm pinnasta, koekuopasta 500/700 löytyi pala kuonaa, palanut ja palamaton luu sekä 11 g palanutta savea 34 - 63 cm pinnasta ja koekuopasta 500/710 kaksi tunnistamatonta rautaesineen katkelmaa 35 - 47 cm syvyydestä pinnasta.

Koekuoppa 490/700 oli stratigrafialtaan edellisistä poikkeava. Siinä muiden koekuoppien kyntökerrosta vastaava, hieman alaspäin hiekkaisemmaksi muuttuva yhtenäinen kerros, jatkui noin 70 cm:n syvyyteen. Sen jälkeen tasossa hahmottui koekuopan luoteis- ja kaakkoiskulmassa kaksi erillistä värjäymää, joita erotti toisistaan vaalea, 2 - 10 cm leveä hiekkakaista. Koekuopan koillis-

kulmassa maa oli nokista ja luoteiskulmassa oli joitakin pyöreähköjä kiviä. (Kuva 8)

Noin 15 cm syvemmällä, 85 cm:n syvyydellä maanpinnasta, olivat havaitut värjäymät muuttuneet täysin. Nyt koekuopan länsireunassa oli suuri kaarevareunainen alue tummaa savensekaista maata. Sitä reunusti noin 10 cm leveä hiekkaisempi nokimaakaista, joka näkyi myös koekuopan pohjoisprofiilissa. Sen itäpuolella oli puhdasta hiekkaa, jossa oli lähellä kaakkoiskulmaa tumma pyöreähkö \varnothing noin 10 cm jälki. Länsiprofiilin jatkui kaksi isohkoa \varnothing 15 - 20 cm kiveä. Kaivettaessa edelleen pienempi läiskä katosi ja suurempi kapeni soikeaksi luo-de-koillis -suuntaiseksi niin, että 125 cm:n syvyydessä koekuopan lounaiskulmassakin oli näkyvissä oli puhdasta ruskeaa hiekkaa. Värjäymän kaakkois-päässä oli tumma nokisen karkean soran alue ja idässä sitä reunusti harmaa savi tai siltti. Ylempänä näkynyt nokimaa raita loppui ennen tätä tasoa. Edellä mainituista syistä koekuopan tutkimusta jatkettiin kairaamalla, jolloin havaittiin värjäymän kohdalla harmaan siltin jatkuvan syvimmillään vielä noin 20 cm. Sen alla noin 145 cm maanpinnasta alkoi savi. (Kuva 7)

Koekuopasta löytyi 0 - 35 cm:n syvyydeltä rautaesineen katkelma, rautanaula, Tunnistamaton saviesineen katkelma, 7 kpl punasavikeramiikan paloja, lasin-paloja 16 kpl, 390 g palanutta savea ja palanen palanutta piitä. 32 - 35 cm:n syvyydestä löytyi rautaesineen ja rautavartaan katkelma, katkelma liitupiipun varresta ja pesästä, punasavikeramiikkaa, palanutta savea 49 g ja kuonaantu-nutta savea 6 g. Löydöt 35 - 43 cm:n syvyydestä olivat kolme kappaletta pu-nasavikeramiikkaa, kaksi palaa eläimen hammasta ja 34 g palanutta savea. 43 - 63 cm:n syvyydestä löytyi rautavartaan katkelma, kolme palaa punasavikera-miikkaa, kaksi palaa fajanssia, lasin paloja 5 kpl, kolme palaa palanutta luuta ja 191 g palanutta savea 191 g. Samalta tasolta eri osista koekuoppaa löytyi 63 cm:n syvyydeltä neljä rautaesineen katkelmaa, joista ainakin kaksi on pieniä nauloja. Näiden alapuolelta 63 - 73 cm syvyydeltä löytyi 33 g palanutta savea ja kivikiekon katkelma, 77 cm:n syvyydeltä vielä yksi rautanaula, 82 - 82 cm:n syvyydeltä 25 g palanutta savea ja noin 100 cm pinnasta esihistoriallinen mustasavikeramiikan pala ja 2 kpl kuonaantunutta savea, sekä melko kookas tiilen kappale.

Navetan luoteispuoleisista koekuopista 510/740 ja 500/760 sijaitsevat maan pinnalle näkyvien historiallisen ajan rakennusten perustusten reunalla, edelli-nen sisäpuolella jälkimmäinen ulkopuolella. Molempien kohdalla maanpinta oli jonkin verran kalteva. Koekuopan 510/740 pohjoisprofiilissa oli 5 - 20 cm paksu tumma, hiekansekainen humuskerros, jonka alla nokinen noin 5 cm paksu kerros ja sen alla noin 5 cm paksu harmaanruskea hiekka. Muissa osissa humus-kerroksen paksuus oli 15 - 21 cm. Sen alla oli 5 cm:n paksuinen ruskea, epä-selvästi erottuva hiekkaraita ja sen alla noin 5 cm:n tumma nokikerros. Nokiker-roksen alla oli harmaa hiekan ja soran sekainen kerros, jonka vahvuus oli n. 5 cm ja tämän alla puhdas soramoreeni. Kaivettaessa koekuopasta tuli jonkin verran luonnonpyöreitä mutta myös palaneita kiviä. Ne eivät kuitenkaan muo-dostaneet erityisiä rakenteita. Aivan pinnasta löytyi tiilen puolikas ja prännäriin osia sekä sekoittuneista kerroksista 0 - 22 cm syvyydeltä tunnistamaton rauta-esine, katkelma liitupiipun varresta, 14 palaa punasavikeramiikkaa eri astioista, kaksi palaa fajanssia, 6 kpl lasin paloja, palamaton luu, ja 183 g palanutta sa-vea 183 g.

Koekuopan 500/760 pohjoisosassa oli ylinnä 25 cm paksu tumma, humuksen sekainen hiekka, jossa oli tiiltä ja särmikkäitä, palaneelta vaikuttaneita halkaisijaltaan 10 - 15 cm kiviä. Sen alla oli noin 10 cm ruskeaksi värjäytynyttä hiekkaa, jonka alta alkoi puhdas soramoreeni. Koekuopan eteläosassa humuksen sekainen hiekkakerros oli 11 cm paksu ja puhdas soramoreeni alkoi sen alta. koekuoppa oli löydötön.

Koekuoppa 490/750 sivusi ilmeisesti navetan ohi kulkevan tien suuntaista kairantoa, joka 8 cm:n vahvan pintaturpeen alla näkyi koekuopan lounaisosassa värjäytyneenä karkeana hiekkana. Se tummeni ja kapeni alaspäin ja jatkui 110 cm syvyyteen. Koekuopan koillisosassa oli pintaturpeen alla tumma humuksen sekainen hiekka, jonka alta alkoi 22 cm syvyydessä puhdas hiekkamoreeni. Koekuopasta löytyi 15 cm syvyydeltä eläimen hampaan paloja sekä 90 cm syvyydestä pala posliinia pala ja 1 g palanutta savea. (Kuva 13 ja 14)

Koekuopissa 500/750 ja 510/750 oli 15 - 20 cm paksu tumma humuksensekainen hiekkakerros, jonka alta alkoi puhdas soramoreeni. Edellisestä tuli löytöinä ainoastaan 68 g palanutta savea humuskerroksesta ja jälkimmäisestä pala punasavikeramiikkaa, 7 kpl kirkkaan tasolasin paloja, simpukan kuori sekä 354 g palanutta savea. (Kuva 12)

Koillisrinteen koordinaatistoon kuulumattomissa koekuopissa (3 - 7) oli 10 - 20 cm vahva turve tai humuskerros, jonka alla koekuopassa 5 alkoi ruskea, karkea puhdas hiekka. Muissa koekuopissa oli sen alla 5 - 15 cm paksu humuksen sekainen - koekuopassa nokinenkin kerros, jonka alta koskematon maa alkoi. (Kuva 10) Kaikki kuopat olivat kivettä. Koekuopasta 3 löytyi 0 - 20 cm:stä pahoin korrosoitunut rautakimpale, kaksi modernia lasin palaa ja 59 g palanutta savea. Koekuopasta 4 löytyi ainoastaan 351 g palanutta savea, josta osa oli selvästi tiiltä ja sitä oli havaittavissa etenkin koekuopan eteläprofiilissa 20 - 40 cm:n syvyydellä paloina ja murskana. Koekuopasta 6 löytyi pintakerroksesta rautanaula, pala punasavikeramiikkaa ja 7 g palanutta savea 7 g.

4.2. Koekaista 1

Pintakerros muodostui sorasta, jolla navetan luoteispään huonetilan lattiaa oli tasattu. Varsinkin kaivausalueen profiilista havaittiin selvästi, että koillispäässä ruuduissa A ja B täyttösoran yläosa oli vaaleampi ja sen alla oli koko alueen kattava ruskeampi täyttösora. Täyttösorakerrosten vahvuus vaihteli lounaispään 7 cm:stä koillispuoleen 26 cm:iin. Pintakerros oli löydötön. Ruudussa D tuli näkyviin pintasoraa poistettaessa suorakulmainen ilmeisesti paikaltaan siirtynyt rakennuskivi, jonka kahdella sivulla oli porausjäljet. Se jatkui vielä 1. kerroksessa ja oli kooltaan 25 x 30 x 40 x cm. (Tasokartta s. 21)

Tasossa 1 (Kuva 15) oli näkyvissä täyttösoran alta paljastunut ruskea sekoittunut maa, joka jatkui koko koekaistan alueelta 1. kerroksessa. Se oli hiekan ja humuksen sekainen ja joukossa oli maaton puuta, käpyjä ja muuta orgaanista ainesta sekä isohkoja tiilen ja laastin paloja etenkin ruuduissa A ja B. Ruudussa A maa oli selvästi muita ruutuja pehmeämpää, mutta selkeitä värieroja ei sekoittuneessa maassa voinut havaita. Sen sijaan kaistan lounaispäässä alkoi 2. tasoon tultaessa paikoitellen näkyä puhtaalta soralta vaikuttavia läikkiä. Tasossa 2 (Kuva 16) oli myös muutamia yksittäisiä kiviä, jotka vaikuttivat satunnaisesti sekoittuneeseen kerrokseen liittyviltä. Löytöinä 1. kerroksesta saatiin rautanauvoja ja tunnistamattomia rautaesineitä, mm. kaksi mah-

dollista veistä, liitupiipun katkelmia, punasavikeramiikkaa, fajanssia ja posliinia, lasinpaloja, nahan leikkuujätepaloja ja yksi nahkainen otin, palamatonta luuta, kuonaa ja muovisäkin paloja. Selvästi moderneilla ja ajoitukseltaan epämääräisillä löydöillä, kuten löydöillä ylipäänsäkään ei vaikuttanut olevan mitään merkittävää vaihtelua levinnässä.

2. kerroksessa sekoittunut maa jatkui kutakuinkin edellisen kerroksen kaltaisena, joskin siinä alkoi alemmas mentäessä olla havaittavia värieroja ja orgaaninen aines loppui. Tasoon 3 (Kuva 17) tultaessa oli ruutujen A ja B alueella maa muuttunut hyvin tumman ruskeaksi, miltei mustaksi, kun taas ruutujen C ja D alueella ruskea kulttuurimaa oli muuttunut lähinnä värjäytyneeksi karkeaksi hiekaksi ja ruutu E vaikutti suurelta osalta melko puhtaalta karkealta hiekalta. Löydöt vähenivät merkittävästi verrattuna 1. kerrokseen. Täysin modernit löydöt kuten muovin palat sekä tiilenä pidettävä palanut savi ja laasti loppuivat kokonaan. Historiallisen ajan esineistöä löytyi edelleen ruudusta A punasavikeramiikkaa, ruudusta C lasin paloja ja ruudusta D liitupiipun pesän katkelma. Ajoitukseltaan epämääräisinä pidettäviä löytöjä olivat ruudun C palanut luu, eläimen hampaiden katkelmat ja palanut savi (40 g) sekä ruudusta D löytynyt rautalevy ja kuona. Sen sijaan ensimmäiset varmuudella varhaisempaan toimintaan alueella viittaavat löydöt tehtiin ruuduista C ja E, joista löydettiin muutama pala ilmeisesti käsin muotoiltua nk. vanhempaa mustasavikeramiikkaa.

Viikonlopun aikana kosteusolojen muutos toi esiin ruudussa C muutamia ristikkäisiä, värjäytyneessä hiekassa tummempina raitoina näkyviä keskimäärin 6 - 8 cm leveitä likamaajuovia. Kun vastaavia värjäymiä tuli esiin 3. ja 4. kerrosta kaivettaessa eri osista koekaistaa kulttuurimaan ja puhtaalta vaikuttavan karkean hiekan rajalta, vahvistui oletus niiden alkuperästä kyntöjälkinä. Kaiken kaikkiaan jälkiä havaittiin 25 - 30 kpl. Niiden suunnat vaihtelivat, mutta selvästi vallitseva suuntaus oli luode - kaakko. (Kaavio s. 24, Kuva 21)

Kerrosta 3 kaivettaessa tuli kyntöjälkien lisäksi esille muutamia hyvin selviä ruuduissa C - E kaakkoisprofiiliin jatkuvia likamaa-alueita sekä ruudussa C luoteisprofiiliin jatkuva, rajoiltaan epäselvempi värjäymä. Muuten puhtaan karkean hiekan ala laajeni näissä ruuduissa. Kaivausalueen koillispuolella ruuduissa A - B jatkui lähes musta kulttuurimaa, jossa nyt oli seassa myös hiiltä. Tasoon 4 (Tasokartta s. 22, Kuva 18) tultaessa näkyi myös ruudussa A maatuoneen puujäänteen reunustama puhtaan soran alue, jonka sisäpuolella oli kaksi pientä pyöreää harmaan hiekan läikkää. Tämä kuitenkin loppui melko pian jatkettaessa kaivamista. 3. kerroksen löydöt olivat vähäiset. Tosin kerroksen paksuus oli myös vaatimaton ja eri vahvuisten kerrosten löytömäärää ei voida verrata keskenään. Ruudusta A löytyi simpukan kuoren pala, minkä lisäksi löytyi palanutta savea ruuduista A, B ja D yhteensä noin 150 g.

Kerrosta 4 kaivettaessa hävisivät oletetut kyntöjäljet pääosin noin 5 cm tason 4 alapuolella. Myös ruuduissa D - E olleet värjäymät pienenivät tai hävisivät kokonaan. Ruudun C luoteisreunassa ollut värjäymä muuttui selvärajaiseksi \varnothing 30 - 40 cm:n kokoiseksi soikioksi, josta lähti kapea juova ruskeaa hiekkää. Saman ruudun itäkulmassa ollut värjäymä jatkui alempana viistosti koilliseen siirtyen niin että sen tasossa 5 näkyi ruudun B puolella ja yhtyi tummaan likamaaläikkään, joka jatkui ruutuun A saakka tehden kaksi noin 45°:n kulmaa (Kuva 19 ja 22). Muuten ruuduissa A ja B oli 5. tasossa tumma kulttuurimaa muuttunut ruskeaksi värjäytyneeksi hiekaksi. 4. kerroksesta löytyi mustasavikeramiikkaa 2 - 3 palaa ruudusta E ja yksi mahdollinen, pahoin palanut pala ruudusta A, pu-

nasavikeramiikkaa 4 palaa ruudusta A, palanutta savea ruuduista A, B ja D yhteensä 56 g ja rautakuonaa ruudusta D 86 g.

Kaivettaessa 5. kerrosta ruutujen A ja B kulmikas tumma kulttuurimaa-alue vetäytyi edelleen itään, kapeni ja hävisi kokonaan ruudussa A. Tason 6 (Kuva 20) jälkeen loppui värjäymä noin 10 cm syvemmällä. Sen ympärillä maa oli puhdasta karkeaa hiekkaa. Ruudussa A karkea hiekka oli väriltään ruskeaa, mutta täysin vailla löytöjä, humusta tai muuta kulttuurivaikutukseen viittaavaa, joten kyseessä lienee joko luontainen maalajin vaihtelu tai ylemmistä kulttuurimaa-kerrosten valuma. Ruudussa C olleen soikean värjäymän kohdalla tilanne oli vastaava, mutta varsinainen värjäymä loppui kerroksessa 5. Ainoastaan rautakuonaa löytyi enää ruuduista A ja B yhteensä noin 250 g. Tämän jälkeen löydöt loppuivat kokonaan.

Kaivausalueen kaakkoisprofiilista tarkasteltuna vaikuttaa ylimpien kerrosten stratigrafia melko selkeältä, mutta varsinkin koekaistan koillispuolella alemmat kerrokset ovat sekavat. (Kuva 23 - 28) Ylinnä on ruuduissa A ja B noin 10 cm paksu vaalea täyttösora ja tämän alla koko koekaistan matkalta noin 5 - 15 cm paksu ruskea täytesora. Näiden alla on lähes yhtenäinen 5 - 10 cm paksu ruskea, puujäänteitä ja muuta orgaanista ainesta sisältänyt kulttuurimaakerros. Seuraavana on niin ikään lähes koko profiilin matkalla selvä, yhtenäinen tummanruskea tai lähes musta kulttuurimaakerros, jonka vahvuus on lounaispäässä 10 cm ja koillispuolella paikoin yli 35 cm. Tämän kerroksen alapinnassa sijaitsevat oletetut kyntöjäljet, joita näkyy kaakkoisprofiilissa ruuduissa B ja C. Profiilin lounaispäässä sen katkaisee ruuduissa D - E myös tumman kulttuurikerroksen alle jatkuva niin ikään sekoittunut kerros, joka erottuu hyvin ohuina vuorottelevina tumman kulttuurimaan ja vaalean hiekan juovina. Tämän alla alkaa puhdas karkea hiekka samoin kuin enimmäkseen koko profiilin matkalla tumman kulttuurikerroksen alla. Ruuduissa A ja B on syvemmällä erilaisia kulttuurikerroksia, joiden päällä ja välissä on paikoin puhtaalta vaikuttavia karkean hiekan kerroksia. Näiden alla karkea hiekka oli vielä paikoin ruskeaa, mutta täysin löydötön eikä siinä ollut humusta, hiiltä tai muuta orgaanista ainesta. Kyseessä olikin ilmeisesti huuhtoutumat ylemmistä vahvoista kulttuurikerroksista. (Profiilikartta s. 23)

4.3. Koekaista 2

Koekaistan kaakkoispäädyssä kulkee tien suuntaisesti noin 5 cm:n etäisyydellä toisistaan kaksi kiviriviä. Ne on ladottu luonnonpyöreistä halkaisijaltaan noin 15 cm:n kokoisista kivistä. Koekaistan kohdalla kivet olivat osittain näkyvissä maanpinnalla, mutta jatkuessaan koekaistan molemmin puolin kaakkoon ja luoteeseen ne ovat paikoin kokonaan turpeen peitossa. Puhdistettaessa kivirivejä esiin havaittiin niiden välissä maaton puujäänteitä, joiden syyt vaikuttivat olevan kivirivien suuntaisesti. (Tasokartta s. 25, Kuva 29 ja 30)

Koekaistan luoteispäästä paljastui pintaturpeen alta noin 1 m:n etäisyydellä em. kiviriveistä samansuuntainen vallimainen rakenne. Se on 80 - 100 cm leveä, noin 20 cm korkea ja tehty luonnon muovaamista, \varnothing 10 - 30 cm:n kokoisista kivistä, jotka eivät vaikuta palaneilta eivätkä erityisen huolellisesti ladotuilta. Kivien välissä on tuskin lainkaan maata. Kivirivien ja vallin välissä maa oli pintaturpeen alla hyvin tummaa humuksen ja paikoin noen sekaista hiekkaa, josta koekaistasta saadut löydöt tulivat.

Syvennälle kaivettaessa paljastui edellisistä 15 cm:n etäisyydellä kolmas saman suuntainen kivirivi noin 15 cm syvyydestä. Se oli tehty pienemmistä, halkaisijaltaan noin 10 cm:n kivistä ja oli muutenkin edellisiä epämääräisempi. Kolmannen kivirivin lounaispuolella noin 20 cm:n etäisyydellä mutta lähes samalla tasolla sen kanssa, 20 cm:n syvyydessä, oli puurakenne, joka vaikutti jatkuvan lounaispään kivivallin alle. Se vaikutti muodostuvan ainakin viidestä kivirivien ja -vallin suuntaisesta, toisissaan kiinni olevasta puusta. Melko pahoin maatumesta puusta ei kuitenkaan voinut päätellä oliko kyseessä käsitelty lankku, lauta tai haljikas vai käsittelemätön puu. Sekä puurakenteen päällä että alla jatkui melko kivetön tumma, humuksen ja paikoin noen sekainen maa. Vallin puoleisessa päässä sen vahvuus on noin 50 cm ja se näyttää jatkuvan vallin alle, mutta alemman kivirivin vieressä alkaa sen alta tuleva koskematon sora-moreeni jo 35 cm:n syvyydessä. Koekaistan luoteisprofiilissa näkyy tumman kerroksen alla vielä alaspäin kapeneva 5 - 10 cm:n levyinen raita, joka todennäköisesti on juuren aiheuttama.

Koekaistan alueelta löytyi runsaasti (noin 1,3 kg) palanutta savea, joka värinsä ja muotonsa puolesta vaikuttaa savitiivisteeltä. Sitä tuli tummasta maasta kauttaaltaan niin puurakenteen alta ja päältä kuin kivirivienkin vierestä ja päältä. Lisäksi tummasta maasta löytyi lasitettua punasavikeramiikkaa, mm. paloja kolmijalkapadasta ja vadista, sekä pari palaa palamatonta luuta ja palanutta piitä.

5. LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkimusalueelta ei löytynyt varmoja merkkejä säilyneistä kiinteistä esihistoriallisista muinaisjäännöksistä. Oletus Heinikkalan tontilla olleen myöhäisrautakautisen ruumiskalmiston jatkumisesta etelään ei saanut vahvistusta, mutta sen mahdollisuutta ei voida koekaivauksen perusteella edelleenkaan sulkea pois. Todennäköisyys 10 m:n välein tehtyjen koekuoppien osumiseen ruumishautojen kohdalle on hyvin pieni ja niiden havaitseminen 50 cm x 50 cm koekuopassa karkeassa moreenimaassa vaikeaa. Tutkimusalueen eri osita peltoalueen kyntökerroksesta ja muista sekoittuneista kerroksista löytyneet esihistorialliset keramiikan palat, iskos jne. sekä historiallisen ajan löydöt kertovat kuitenkin aluetta ympäröineestä pitkäaikaisesta asutuksesta.

Kulttuurikerroksia, joiden ajoitus jäi epäselväksi, havaittiin toisaalta peltoalueen itäosassa ja toisaalta opastuskeskukseksi kunnostettavan vanhan navetan sisällä. Näistä edellinen oli melko laaja-alainen, mutta ohut eikä siitä saatu ajoitettavia löytöjä. Osittain sen yhteyteen liittyneen kiveyksen alkuperä jäi myös epäselväksi; mahdollisesti kyseessä on pihakiveys. Navettarakennuksen sisällä kulttuurikerros oli vahva, mutta täysin sekoittunut. Siitä tehdyt löydöt ajoittuvat rautakauden lopulta 1900 -luvulle. Kulttuurikerroksen alaosassa havaittuja kyntöjälkiä ei näin ollen voida ajoittaa sen perusteella. Myöskään kyntöjäljistä otetuista maanäytteistä ei löytynyt ajoitettavia viljan jyviä (Terttu Lempiäisen suullinen tiedonanto).

Eri aikaisia historiallisen ajan rakenteita - sekä maan pinnalle näkyviä että maanalaisia - sen sijaan havaittiin. Näistä opastuskeskukseksi kunnostettavan rakennuksen pohjoispuolisella alueella olevat rakennusten pohjat näkyvät maanpinnalle ja lienevät kaikki varsin nuoria. Ne on melko hyvin yhdistettävissä

alueen historialliseen karttamateriaaliin. Sen sijaan niiden ympäristössä ei havaittu juuri minkäänlaista kulttuurivaikutusta. On mahdollista, että aluetta on tasattu jossakin vaiheessa niin, että aikaisemmat kulttuurikerrokset ovat hävinneet, tai kulttuurikerrosten muodostuminen on ollut vähäistä maaperän kuivan ja karun laadun takia.

Navetan editse kulkevan tien varressa olevat rakenteet, jotka koekaista 2 leikkasi, liittyvät myös mahdollisesti kartoissa alueella näkyviin talousrakenteisiin tai aitauksiin. Toisaalta 1600 - 1700 -luvun vaihteeseen tai nuoremaksi ajoittuvan punasavikeramiikan (Aki Pihlmanin suullinen tiedonanto) esiintyminen niiden yhteydessä on vaikea yhdistää tällaiseen funktioon. Koska alue tasoitettiin opastuskeskuksen paikoitusalueen rakentamisen yhteydessä loppusyksystä 2001, jäi rakenteiden alkuperä lopullisesti selvittämättä.

Peltoalueella koekuopan 490/500 kohdalla havaittu poikkeuksellisen syvälle sekoittunut kerros on aivan sen pohjalta löytyneen tiilen kappaleen perusteella historiallinen. Kyseessä on mahdollisesti kaivo tai muu ympäröiviin karttamateriaalissa esiintyviin talousrakennuksiin liittyvä kaivanto.

Yleisökaivauskohteiksi hyvin soveltuvia muinaisjäännöksiä ei tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa löydetty. Tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella olevia historiallisen ajan rakenteita voidaan kuitenkin käyttää opetuskohteina esim. koululaisryhmille.

Turussa 14.12.2001

Marja Sipilä

FM, kaivauksen johtaja

LIITE 1 Luettelo raporttiin liittyvistä kartoista ja karttakopiot

Yleiskartta, MK 1:500 (A3)

Koekuoppien pintavaaitukset, MK 1:500 (A3)

Peltoalueen pintaprofiili, MK 1:200 (A3)

Koekaista 1, Tasokartta, Tasot 1 - 3, MK 1:20 (A3)

Koekaista 1, Tasokartta, Tasot 4 - 6, MK 1:20 (A3)

Koekaista 1, Profiilikartta, SE -profiili, MK 1:20 (A3)

Koekaista 1, Kaavio tasojen 3 - 5 välillä havaituista oletetuista kyntöjäljistä, MK 1:20 (A4)

Koekaista 2, Tasokartta, MK 1:20 (A4)

LAITILA, UNTAMALA
 MUINAISMÄKI 6:66
 Marja Sipilä 2001

Yleiskartta
 MK 1:500
 Karttapohja Laitilan kaupungin
 karttatietokannasta, MK 1:500

Piirt. Sari Mäntylä

+ Koordinaattipiste

□ Koekuoppa 50x50 cm

⊠ Koekuoppa 1x1m — Koekaista

▨ Vuonna 2000 kaivettu alue

▭ Rakennus ○ Rajapyykki

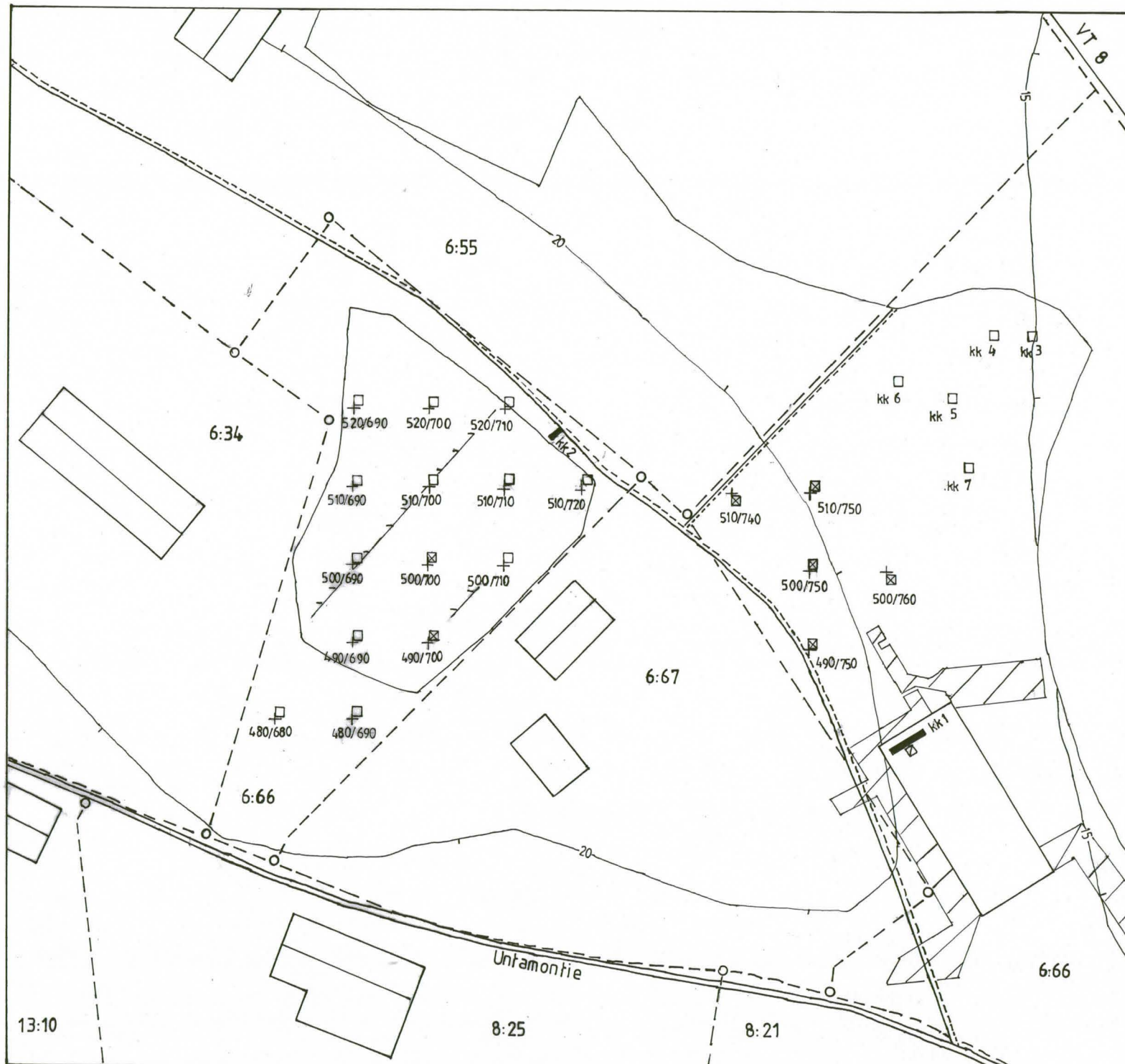
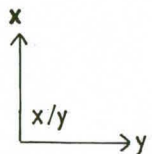
--- Tilan raja 6:66 Tilan rekisterinro

== Maantie

----- Kärrytie/peltotie

→ Ojanne) Pellon raja

↘ Korkeuskäyrä

LAITILA, UNTAMALA
MUINAISMÄKI 6:66
Marja Sipilä 2001

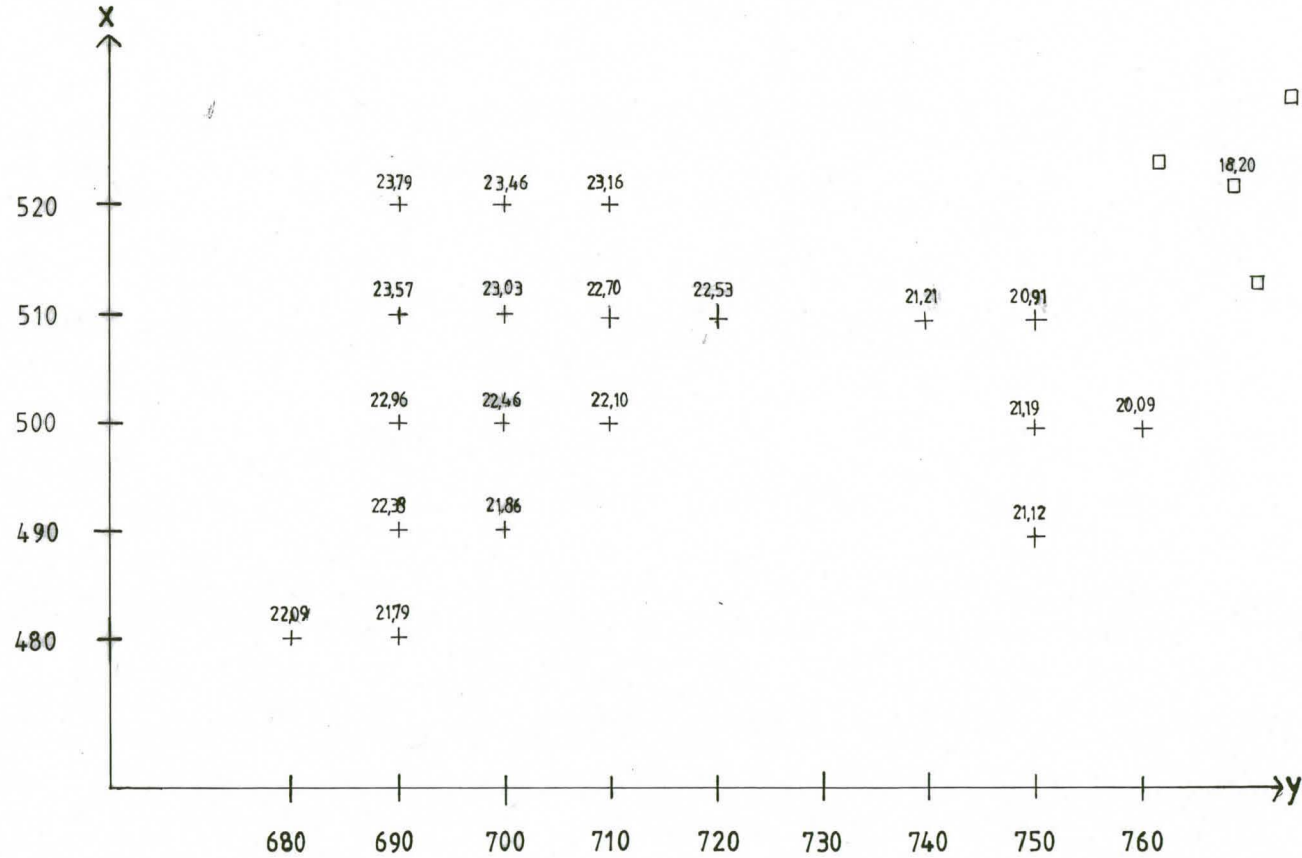

Koekuoppien pintavaaitukset
MK 1:500
Korkeudet m mpy

Piirt. Sari Mäntylä

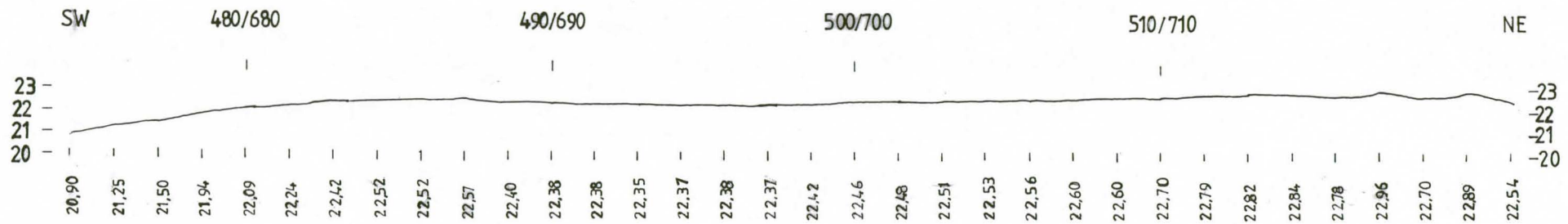
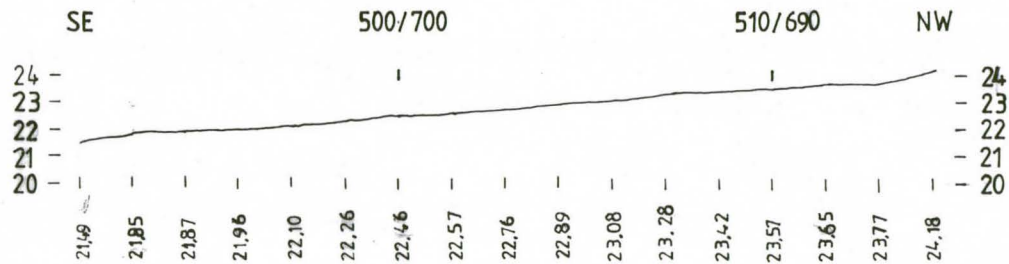
+ Koordinaattipiste

□ Koekuoppa

LAITILA, UNTAMALA
 MUINAISMÄKI 6:66
 Marja Sipilä 2001

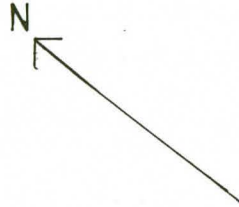
Peltoalueen pintaprofiili
 MK 1:200
 Korkeudet mmpy
 Piirt. Sari Mäntylä

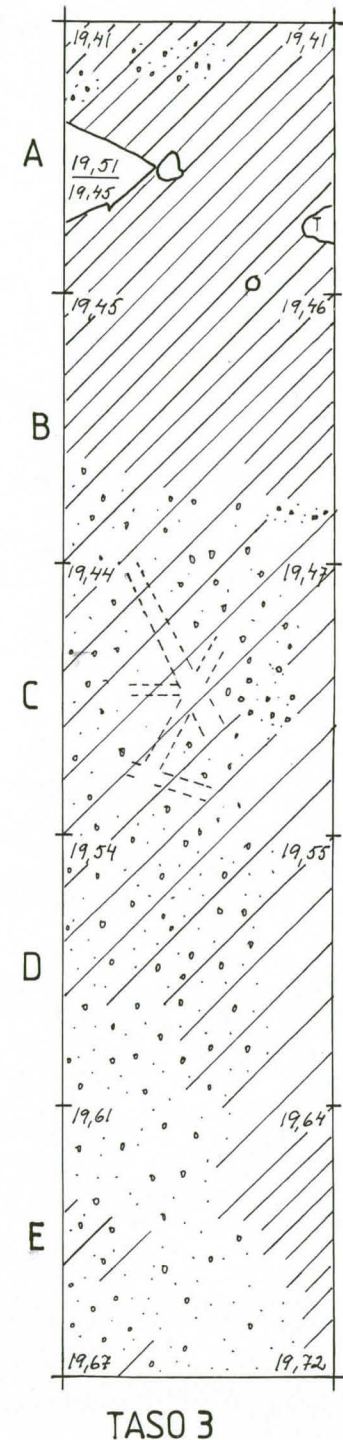
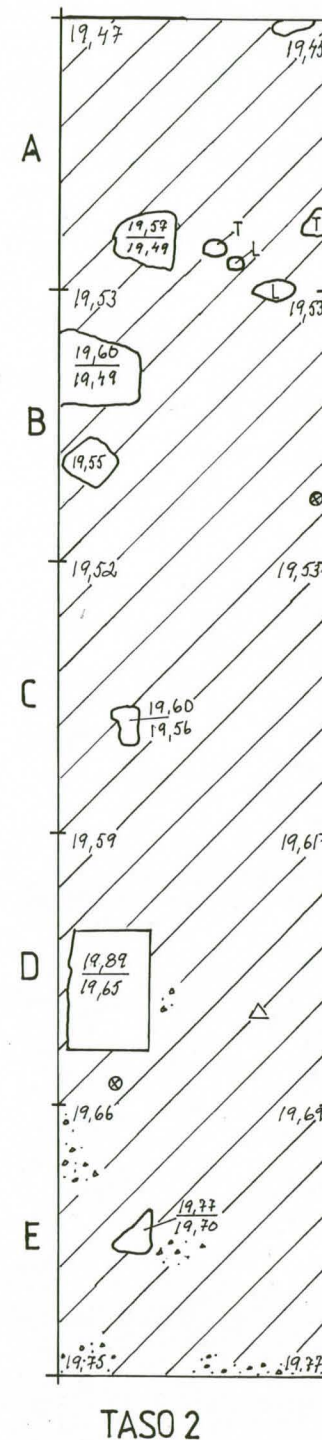
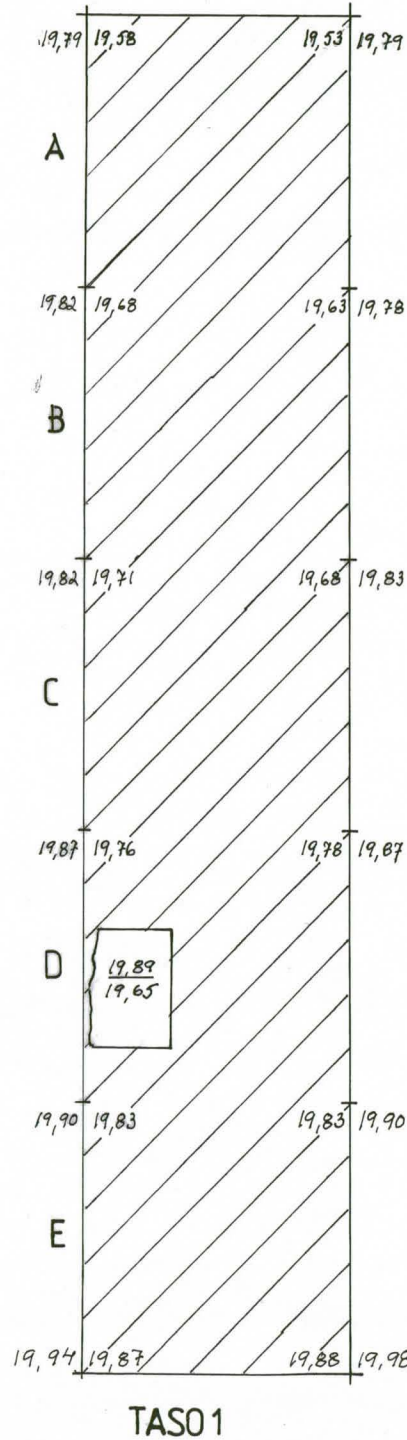
LAITILA, UNTAMALA
 MUINAISMÄKI 6:66
 Marja Sipilä 2001

Koekaista 1
 Tasokartta, tasot 1-3
 MK 1:20
 Korkeudet m mpy

Piirt. Sari Mäntylä

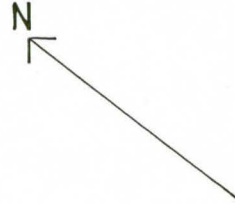

- Ruskeaksi värjäytynyt kultt.maa
- Tummanruskeaksi/mustaksi värjäytynyt kultt.maa
- Värjäytynyt karkea hiekka/sora
- Puhdas karkea hiekka/sora
- Tiili
- Laasti
- Rautaesine
- Keramiikka
- Kivi, pinta/pohja m mpy
- Selvärajainen värjäymä

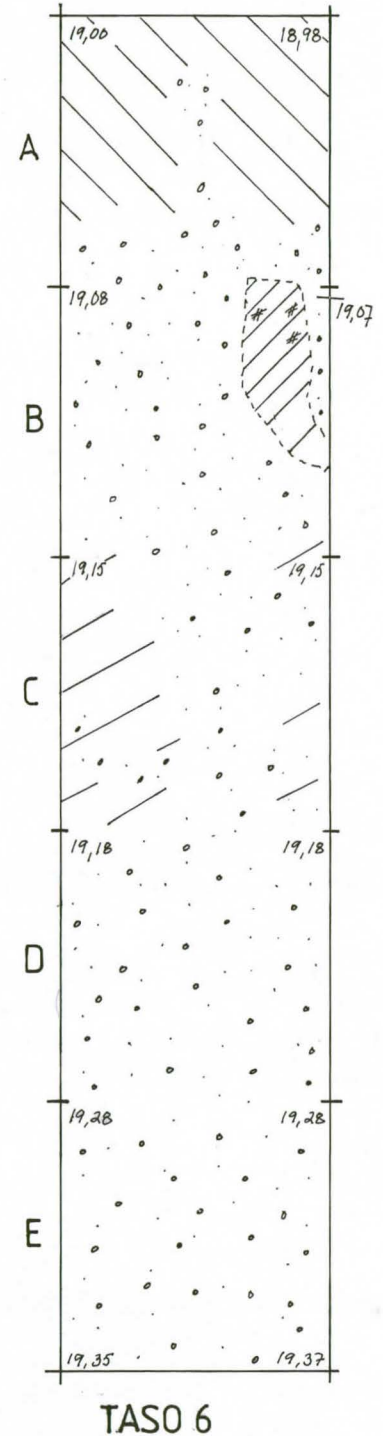
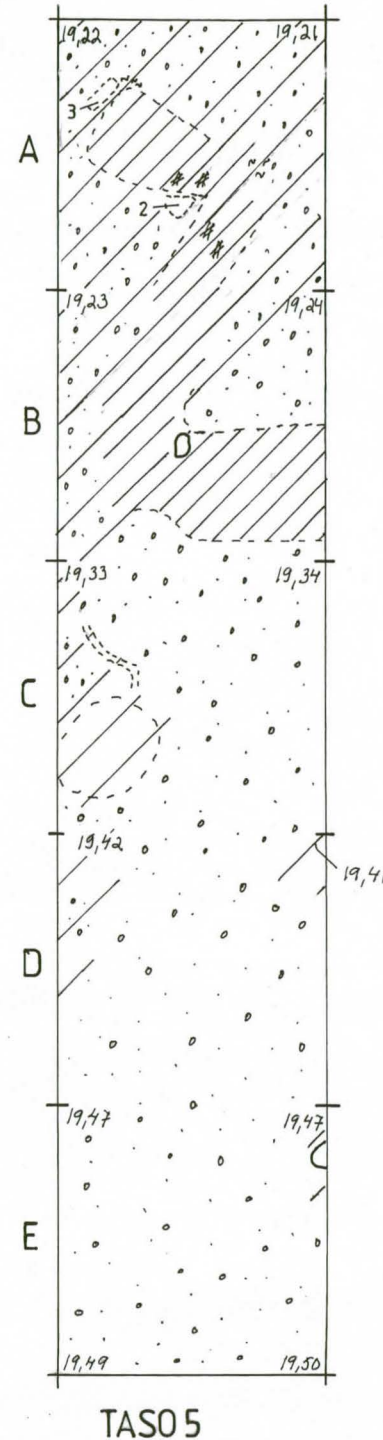
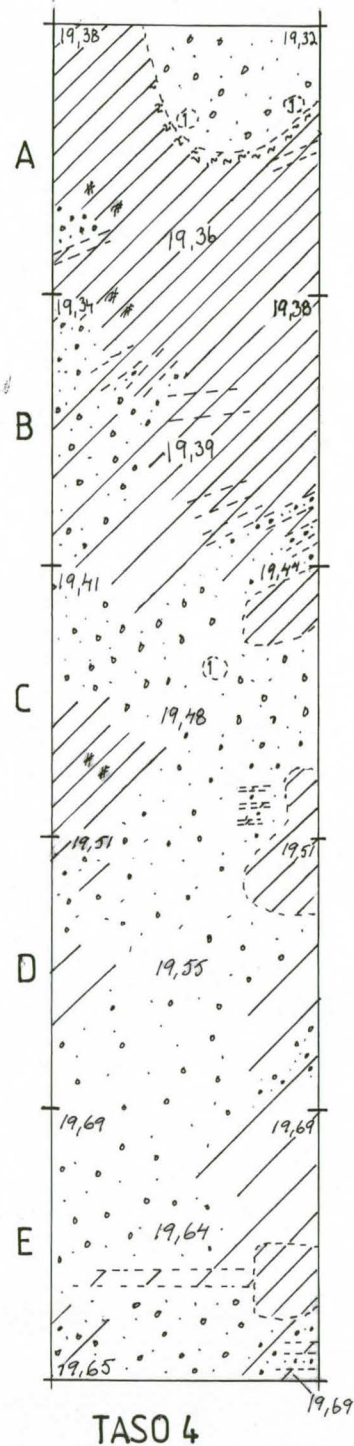

LAITILA, UNTAMALA
 MUINAISMÄKI 6:66
 Marja Sipilä 2001

Koekaista 1
 Tasokartta, tasot 4-6
 MK 1:20
 Korkeudet m mpy
 Piirt. Sari Mäntylä

- Ruskeaksi värjäytynyt kulttmaa
 - Tummanruskeaksi/mustaksi värjäytynyt kulttmaa
 - Värjäytynyt karkea hiekka /sora
 - Ruskea karkea hiekka
 - Puhdas karkea hiekka
 - Maatunutta puuta, syysuunta ei havaittavissa
- 1 Harmaa hiekka 2 Savi 3 Ruskea hieno hiekka
- # # Hiili
- Kivi, pinta/pohja m mpy
- Selvärajainen värjäymä

LAITILA, UNTAMALA

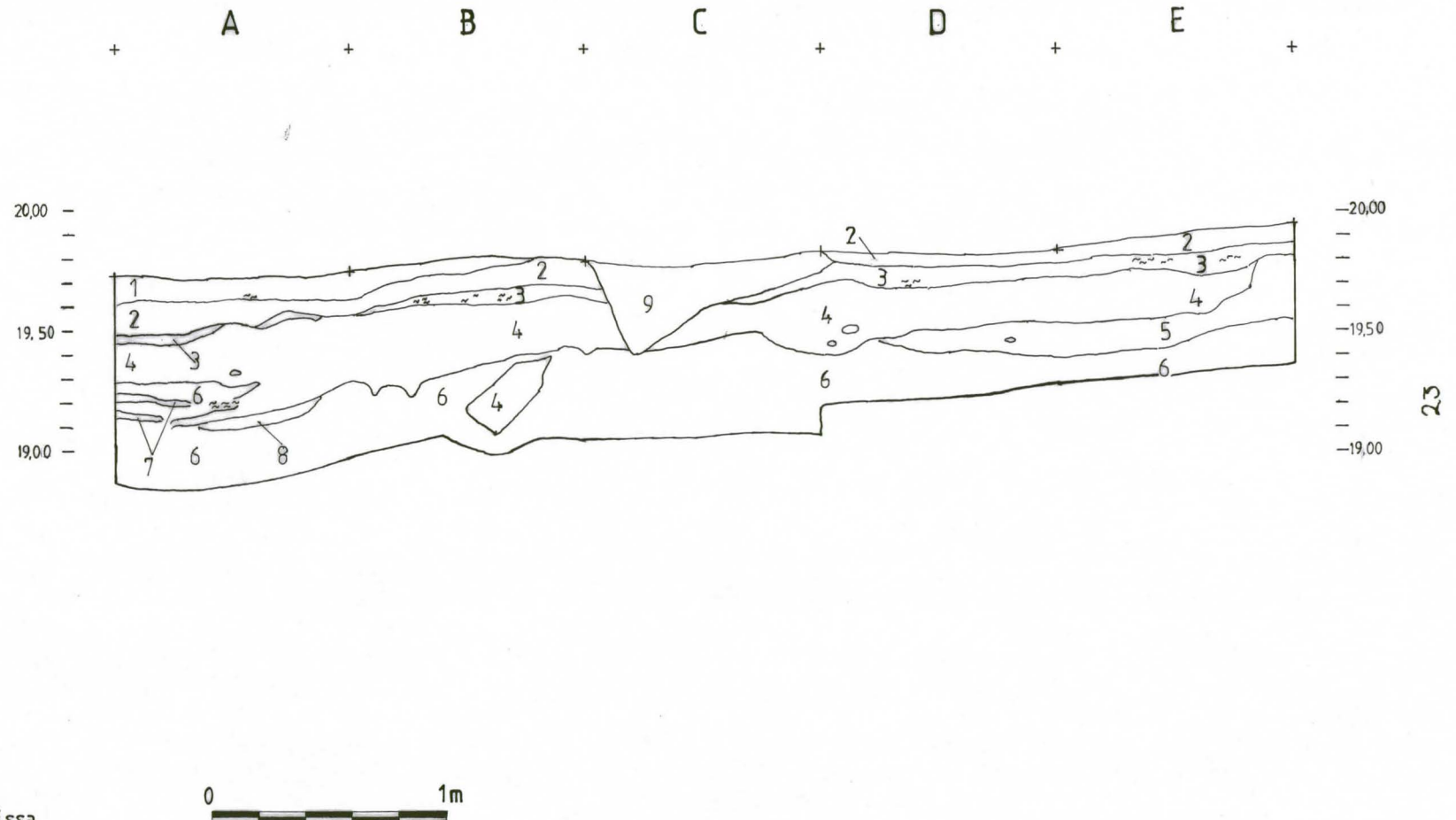
MUINAISMÄKI 6:66

Marja Sipilä 2001

Koekaista 1
Profiilikartta, SE-profiili
MK 1:20
Korkeudet m mpy

Piirt. Sari Mäntylä

- 1 Vaalea täyttösora
 - 2 Ruskea täyttösora
 - 3 Ruskeaksi värjäytynyt kultt.maa
 - 4 Tummanruskeaksi/mustaksi värjäytynyt kultt.maa
 - 5 Ohuita kerroksia kultt.maata ja hiekkaa
 - 6 Puhdas karkea hiekka/sora
 - 7 Harmaa hiekka
 - 8 Ruskeaksi värjäytynyt karkea hiekka
 - 9 Koekuopan 13/2000 täyttömaa
- ~ Maatunutta puuta, syysuunta ei havaittavissa
- Kivi

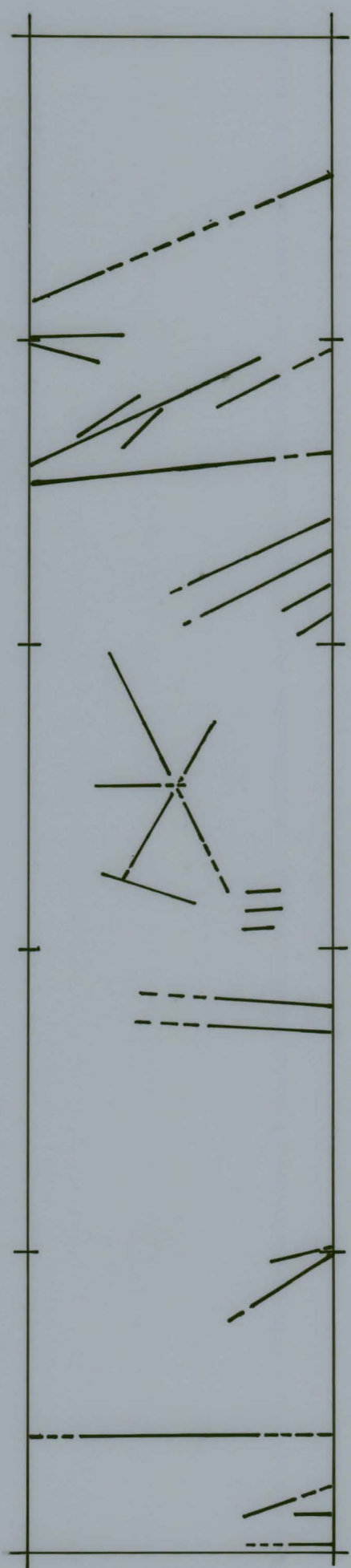
LAITILA, UNTAMALA
 MUINAISMÄKI 6:66
 Marja Sipilä 2001

Koekaista 1
 Kaavio tasojen 3-5 välillä
 havaituista ol. kyntöjäljistä

Piirt. Sari Mäntylä

- Selvärajainen värjäymä
- Epävarma värjäymä

A
 B
 C
 D
 E

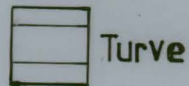
LAITILA, UNTAMALA

MUINAISMÄKI 6:66

Marja Sipilä 2001

Koekaista 2
Tasokartta
MK 1:20
Korkeudet m mpy

Piirt. Sari Mäntylä

Turve

Tummaksi värjäytynyt humuksensek. hiekka

Värjäytynyt sora

Hiili

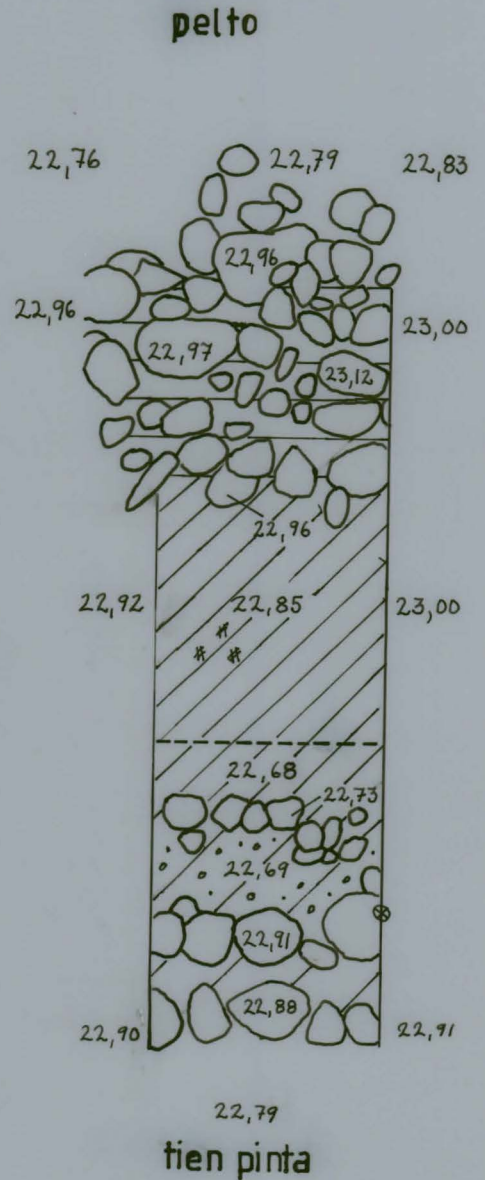
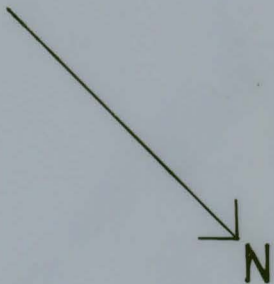

Mittauspiste

----- Eri tasoihin kaivettujen alueiden raja

Kivi, pinta m mpy

LIITE 2 Luettelo raporttiin liittyvistä mustavalkonegatiiveista

NEG. NRO	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
121753	Koekaista 1, taso 1, pintasora poistettu	SW	9.10.
121754	Koekuoppa 510/710	S	9.10.
121755	Koekuoppa 520/710	S	9.10.
121756	Koekuoppa 520/700	S	9.10.
121757	Koekuoppa 510/700	S	9.10.
121758	Koekuoppa 510/690	S	9.10.
121759	Koekuoppa 520/690	S	9.10.
121760	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	E	10.10.
121761	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	N	10.10.
121762	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	SW	10.10.
121763	Koekaista 2, pintaturve osaksi poistettu	NE	11.10.
121764	Koekaista 1, taso 2	SW	11.10.
121765	Koekuoppa 500/710	S	12.10.
121766	Laajennettu koekuoppa 500/700	S	12.10.
121767	Koekuoppa 500/690	S	12.10.
121768	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
121769	Koekaista 1, taso 3	NE	12.10.
121770	Koekuoppa 490/690	S	12.10.
121771	Koekuoppa 480/680	SE	12.10.
121772	Koekuoppa 480/690	S	12.10.
121773	Työkuva koekuopan 490/700 kaivuusta Kuvassa Sakari Mäkilä ja Jani Koski	SW	12.10.
121774	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
121775	Koekuoppa 510/720	S	12.10.
121776	Koekaista 1, taso 3, ruutu C, kyntöjäljet	SE	15.10.
121777	Laajennettu koekuoppa 490/700, värjäymiä 75 cm syvyydellä	S	15.10.
121778	Koekaista 1, taso 4	SW	15.10.
121779	Koekaista 1, taso 4	NE	15.10.
121780	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 85 cm:n syvyydellä	S	16.10.
121781	Koekuoppa 490/750, taso pintaturpeen alla	S	16.10.
121782	Koekuoppa 3	S	17.10.
121783	Koekaista 1, taso 5	SW	17.10.
121784	Koekaista 1, taso 5	NE	17.10.
121785	Koekaista 1, taso 5, värjäymiä ruuduissa A ja B	NW	17.10.
121786	Koekaista 1, taso 5, värjäymiä ruudussa C	NW	17.10.
121787	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 125 cm:n syvyydellä	S	17.10.
121788	Koekaista 2, turve poistettu koko alueelta, koillispää kaivettu osittain syvemmälle	NE	17.10.
121789	Koekaista 2, turve poistettu koko alueelta, koillispää kaivettu osittain syvemmälle	SW	17.10.
121790	Koekaista 1, taso 6	SW	18.10.
121791	Koekaista 1, taso 6, ruudut A, B ja C	NE	18.10.

NEG. NRO	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
121792	Koekuoppa 490/750 puhtaaseen maahan kaivettuna, pohjoisseinä	S	18.10.
121793	Koekuoppa 500/760	S	18.10.
121794	Koekuoppa 500/750	S	18.10.
121795	Koekuoppa 510/750	S	18.10.
121796	Koekuoppa 510/740	N	18.10.
121797	Koekaista 2, keskiosa kaivettu 35 - 40 cm:n syvyyteen	NE	18.10.
121798	Koekaista 2, keskiosa kaivettu pohjaan	NE	19.10
121799	Koekaista 1, ruutu E, kaakkoisseinä	NW	19.10.
121800	Koekaista 1, ruutu D, kaakkoisseinä	NW	19.10.
121801	Koekaista 1, ruutu C, kaakkoisseinä	NW	19.10.
121802	Koekaista 1, ruutu B, kaakkoisseinä	NW	19.10.
121803	Koekaista 1, ruutu A, kaakkoisseinä	NW	19.10.
121804	Koekaista 1, ruutu A, koillisseinä	SW	19.10.
121805	Koekaista 1, ruutu E, lounaisseinä	NE	19.10.
121806	Koekaista 1, 6. tasossa näkyneet värjäymät kaivettu pohjaan	SW	19.10.
121807	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	SW	19.10.
121808	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	S	19.10.
121809	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
121810	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
121811	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	N	19.10.

LIITE 3 Luettelo raporttiin liittyvistä diapositiiveista

DIA	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
47309	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	E	10.10.
47310	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	N	10.10.
47311	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	S	19.10.
47312	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
47313	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	N	19.10.
47314	Työkuva koekuoppien kaivuusta; kuvassa Erja Heikkilä, Stina Savolainen ja Mia Lempiäinen	SW	10.10.
47315	Työkuva koekuopan 490/700 kaivuusta Kuvassa Sakari Mäkilä ja Jani Koski	SW	12.10.
47316	Työkuva, Sari Mäntylä piirtää koekaistan 1 profiilia		19.10.
47317	Koekaista 1, taso 1, pintasora poistettu	SW	9.10.
47318	Koekaista 1, taso 2	SW	11.10.
47319	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
47320	Koekaista 1, taso 3, ruutu C, kyntöjälkiä	SE	15.10.
47321	Koekaista 1, taso 4, ruutu B, kyntöjälkiä	SE	16.10.
47322	Koekaista 1, taso 4	SW	16.10.
47323	Koekaista 1, taso 4	NE	16.10.
47324	Koekaista 1, taso 5	SW	17.10.
47325	Koekaista 1, taso 5	NE	17.10.
47326	Koekaista 1, taso 6	SW	18.10.
47327	Koekaista 1, taso 6, ruudut A, B ja C	NE	18.10.
47328	Koekaista 1, ruutu A, kaakkoisseinä	NW	19.10.
47329	Koekaista 1, ruutu B, kaakkoisseinä	NW	19.10.
47330	Koekaista 1, ruutu C, kaakkoisseinä	NW	19.10.
47331	Koekaista 1, ruutu D, kaakkoisseinä	NW	19.10.
47332	Koekaista 1, ruutu E, kaakkoisseinä	NW	19.10.
47333	Koekaista 1, ruutu A, koillisseinä	SW	19.10.
47334	Koekaista 1, ruutu E, lounaisseinä	NE	19.10.
47335	Koekaista 2, taso turpeen poiston jälkeen	NE	17.10.
47336	Koekaista 2, taso turpeen poiston jälkeen	SW	17.10.
47337	Koekaista 2, keskiosa kaivettu puhtaaseen maahan	NE	19.10.
47338	Koekuoppa 3	S	17.10.
47339	Laajennettu koekuoppa 490/700, värjäymiä 75 cm syvyydellä	S	15.10.
47340	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 85 cm syvyydellä	S	16.10.
47341	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 125 cm syvyydellä	S	17.10.
47342	Laajennettu koekuoppa 500/700	S	12.10.
47343	Koekuoppa 520/700	S	9.10.
47344	Koekuoppa 500/710	S	12.10.
47345	Koekuoppa 490/750, taso pintaturpeen alla	S	16.10.
47346	Koekuoppa 490/750, pohjoisseinä	S	18.10.
47347	Koekuoppa 510/740	N	18.10.

LIITE 4 Luettelo maanäytteistä

NRO	KOHDE	SYVYYS / KRS	KOKO	MAALAJI
1.	Kk 510/710, itäprofiili	20 - 25 cm pinnasta	n. 1l	savimaa
2.	Kk 510/710, itäprofiili	25 - 30 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
3.	Kk 510/710, itäprofiili	45 - 50 cm pinnasta	n. 1l	sora
4.	Kk 520/710, länsiprofiili	25 - 30 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
5.	Kk 510/700, eteläprofiili	23 - 33 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
6.	Kk 520/700, pohjoisprofiili	20 - 25 cm pinnasta	n. 1l	savimaa
7.	Kk 520/700, pohjoisprofiili	30 - 35 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
8.	Kk 520/700, pohjoisprofiili	45 - 50 cm pinnasta	n. 1l	sora
9.	Koekaista 1, ruutu C oletetut kyntöjäljet	31 cm pinn., 3. krs	n. 1l	hiekk
10.	Koekaista 1, ruutu B oletetut kyntöjäljet	4. krs	n. 1l	hiekk
11.	Koekaista 1, ruutu C värjäymä ruudun luoteisreunalla	5. krs	n. 1l	hiekk
12.	Koekaista 1, ruutu B tumma värjäymä ruudussa	5. krs	n. 1l	hiekk
13.	Koekaista 1, ruutu B kaakkoisprofiili	57 cm pinnasta	n. 1l	sora
14.	Koekaista 1, ruutu B kaakkoisprofiili	43 - 50 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
15.	Koekaista 1, ruutu B kaakkoisprofiili	33 - 40 cm pinnasta	n. 1l	hiekk
16.	Koekaista1, ruutu B kaakkoisprofiili	20 - 26 cm pinnasta	n. 1l	hiekk

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

Kuva 1 (neg. nro 121760). Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta. Kuvattu etelästä. Taustalla Heinikkalan talo, jonka kuistin kohdalta löydettiin vuonna 1960 todennäköisesti ruumishautaan kuulunutta esineistöä.

Kuva 2 (neg. nro 121762). Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta. Kuvattu lounaasta. Kuvassa Erja Heikkilä seuloa maata koekuopalla 500/700.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

Kuva 3 (neg. nro 121807). Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella. Kuvattu lounaasta.

Kuva 4 (neg. nro 121809). Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen (kuvassa oikealla) pohjoispuolella. Kuvattu luoteesta.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

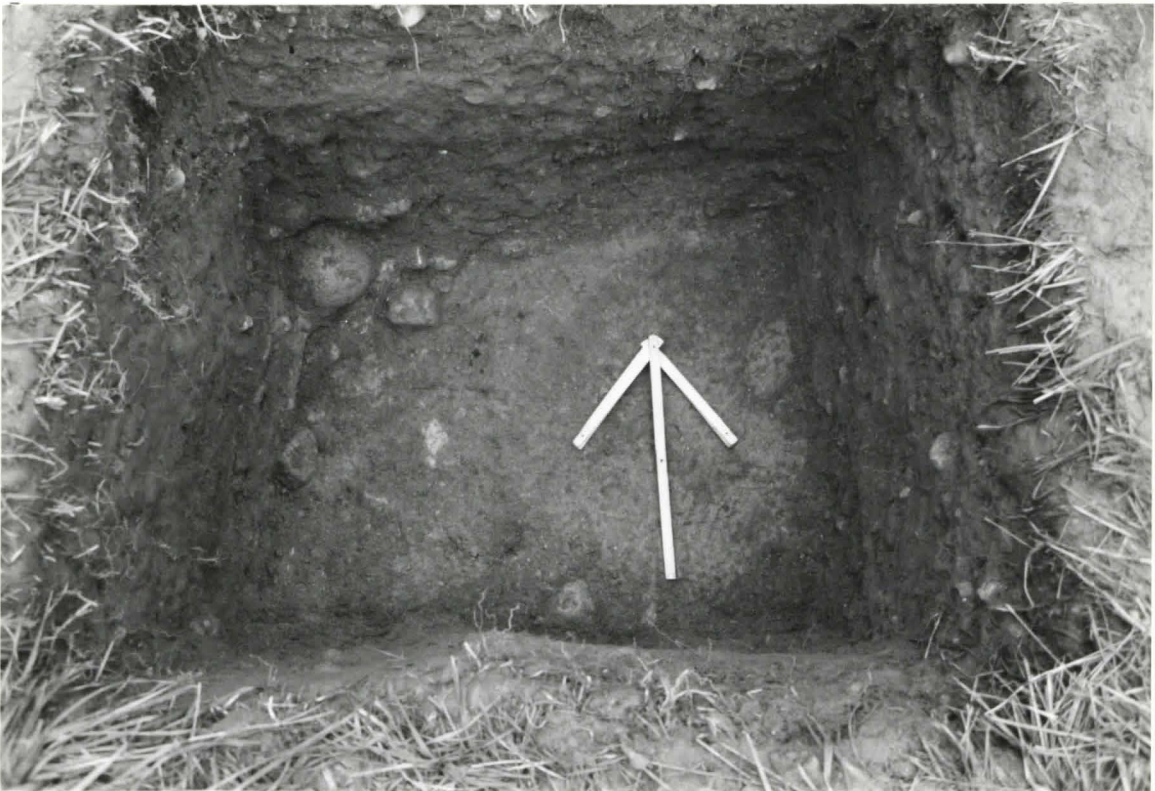
Kuva 5 (neg. nro 121811). Yleiskuva koekuoppien 3-7 ympäristöstä. Kuvattu pohjoisesta. Koivun ympäristössä, ylempällä tasanteella, koekuopat 5-7. Taustalla valta tie 8.

Kuva 6 (neg. nro 121773). Työkuvaa koekuopan 490/700 kaivuusta. Kuvassa Sakari Mäkilä ja Jani Koski. Kuvattu lounaasta.

Kuva 7 (neg. nro 121787). Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 125 cm:n syvyydellä. Kuvattu etelästä.

Kuva 8 (neg. nro 121777). Laajennettu koekuoppa 490/700, värjäymiä 75 cm:n syvyydellä. Kuvattu etelästä.

Kuva 9 (neg. nro 121765). Koekuoppa 500/710. Kuvattu etelästä. Koekuopassa oli havaittavissa likamaa kerrosta, 35-45 cm:n syvyydessä.

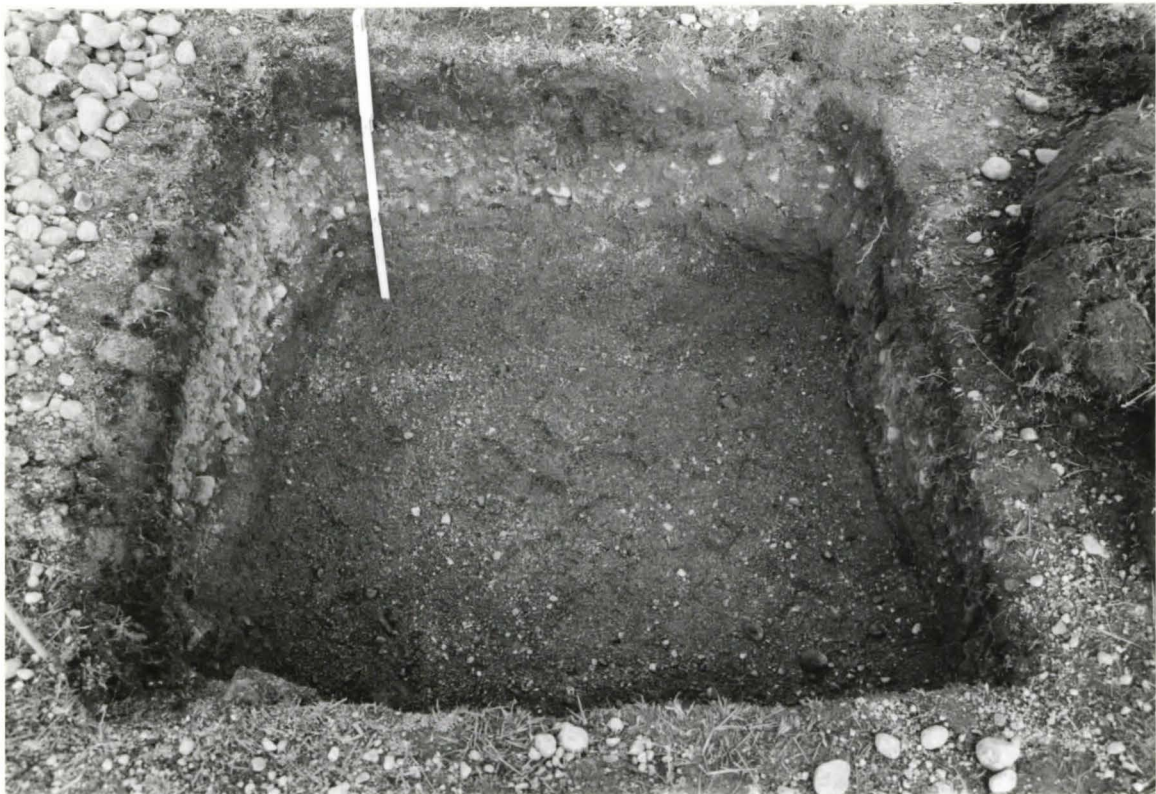

Kuva 10 (neg. nro 121782). Koekuoppa 3. Kuvattu etelästä.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

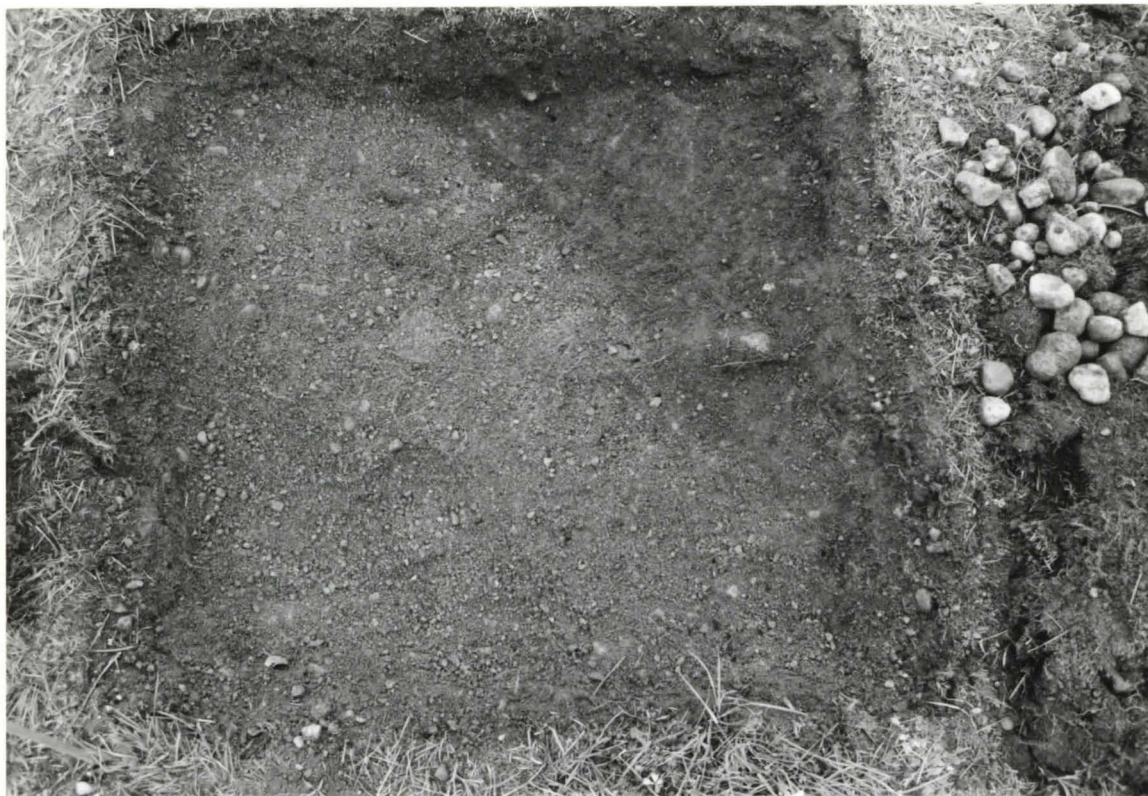

Kuva 11 (neg. nro 121756). Koe kuoppa 520/700. Kuvattu etelästä. Koe kuopassa hikamaakerros n. 30 cm:n syvyydessä sekä sen ja puhtaan maan rajalla kiviä.

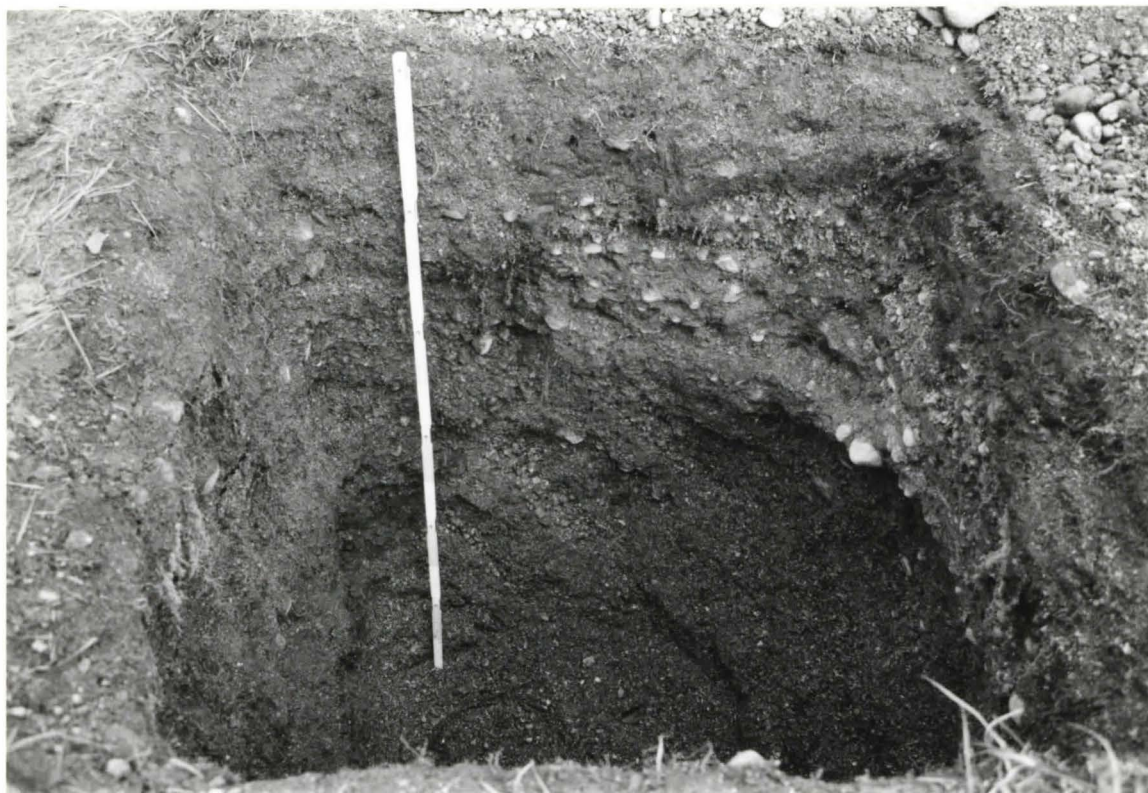

Kuva 12 (neg. nro 121794). Koe kuoppa 500/750. Kuvattu etelästä.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

Kuva 13 (neg. nro 121781). Koe kuoppa 490/750, taso pinta turpeen alla. Kuvattu etelästä.

Kuva 14 (neg. nro 121792). Koe kuoppa 490/750 puhtaaseen maahan kaivettuna, pohjoisseinämä. Kuvattu etelästä. Kuopan seinämässä erottuu tien suuntaisen kaivannon raja.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

Kuva 16 (neg. nro 121764). Koekaista 1, taso 2. Kuvaattu lounaasta.

Kuva 15 (neg. nro 121753). Koekaista 1, taso 1; pinta sora poistettu. Kuvaattu lounaasta.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

*Kuva 18 (neg. nro 121778). Koekaista 1,
taso 4. Kuvattu lounaasta.*

*Kuva 17 (neg. nro 121774). Koekaista 1,
taso 3. Kuvattu lounaasta.*

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

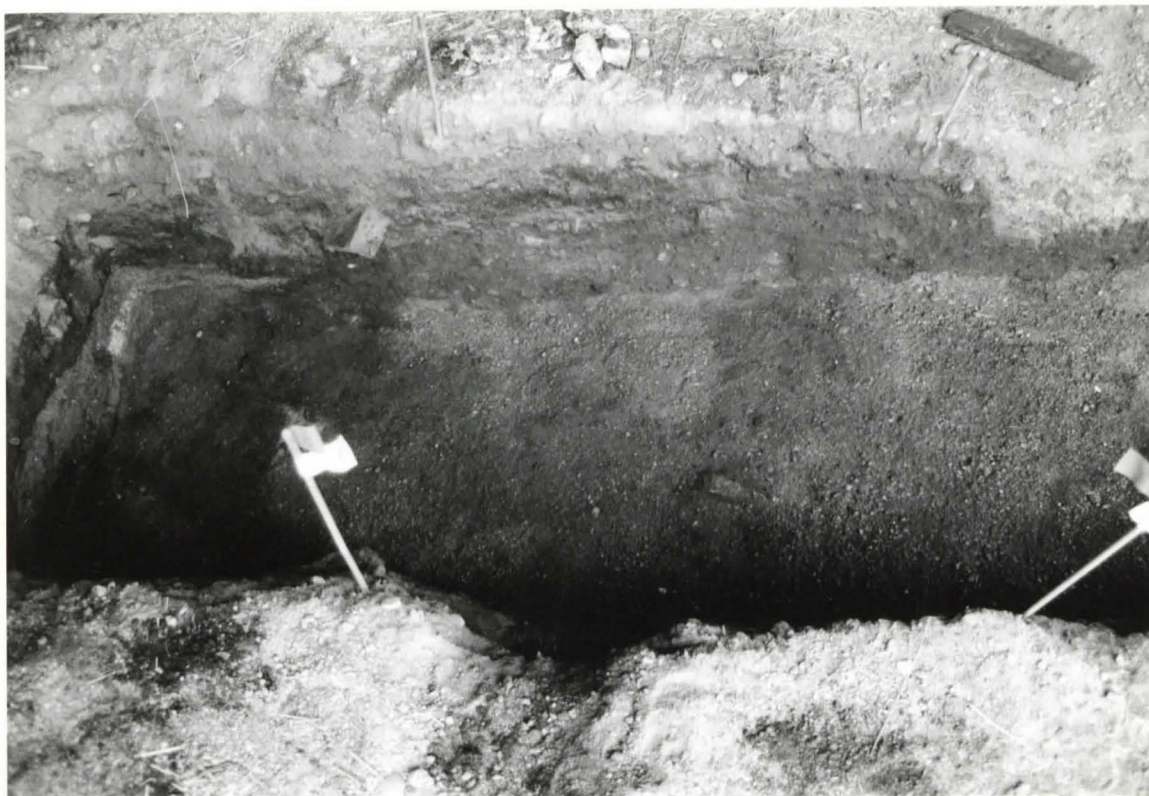
*Kuva 20 (neg. nro 121790). Koekaista 1,
taso 6. Kuvattu lounaasta.*

*Kuva 19 (neg. nro 121783). Koekaista 1,
taso 5. Kuvattu lounaasta.*

Kuva 21 (neg. nro 121776). Koekaista 1, taso 3, ruutu C:
olettut kyntöjäljet. Kuvattu kaakosta.

Kuva 22 (neg. nro 121785). Koekaiota 1, taso 5,
värjät ruuduissa A ja B. Kuvattu luoteesta.

Kuva 23 (neg. nro 121804). Koekaista 1, ruutu A, koillisseinämä. Kuvattu lounaasta.

Kuva 24 (neg. nro 121803). Koekaista 1, ruutu A, kaakkois-
seinämä. Kuvattu luoteesta.

Kuva 25 (neg. nro 121802). Koekaista 1, ruutu B, kaak-
kois seinämä. Kuvattu luoteesta.

Kuva 26 (neg. nro 121801). Koekaista 1, ruutu C, kaak-
kois seinämä. Kuvattu luoteesta.

LAITILA UNTAMALA MUINAISMÄKI 2001

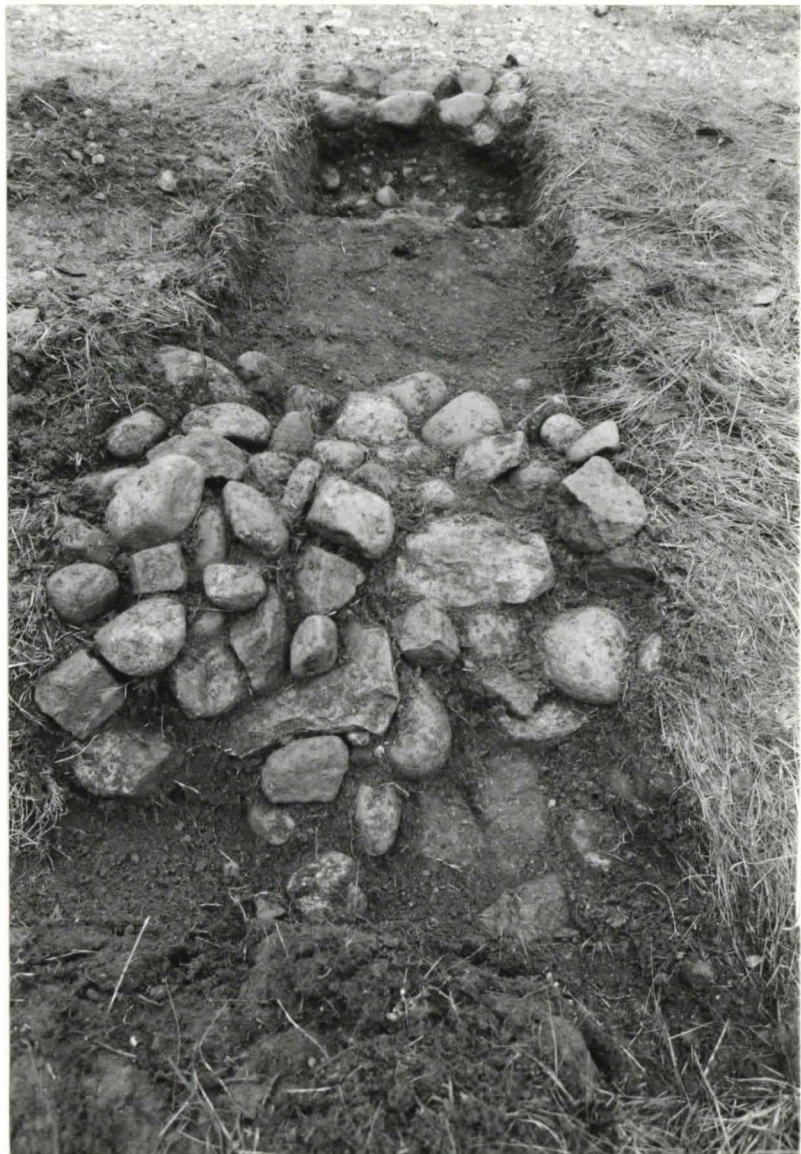
Kuva 27 (neg. nro 121800). Koekaista 1, ruutu D, kaakkoisseinä. Kuvattu luoteesta,

Kuva 28 (neg. nro 121799). Koekaista 1, ruutu E, kaakkoisseinä. Kuvattu luoteesta,

Kuva 30 (neg. nro 121798). Koekaista 2, keskiosaa kaivettu pohjaan. Kuvattu koillisesta.

Kuva 29 (neg. nro 121789). Koekaista 2, turve poistettu koko alueelta, koillispää kaivettu osittain syvemmälle. Kuvattu lounaasta.

LAITILA, UNTAMALA, MUINAISMÄKI, Koekaivaus 8. - 19.10.2001

Marja Sipilä, Museovirasto, Arkeologian osasto

Luettelo raporttiin liittyvistä mustavalkonegatiiveista

NEG. NRO	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
121753	Koekaista 1, taso 1, pintasora poistettu SW	9.10.	
121754	Koekuoppa 510/710	S	9.10.
121755	Koekuoppa 520/710	S	9.10.
121756	Koekuoppa 520/700	S	9.10.
121757	Koekuoppa 510/700	S	9.10.
121758	Koekuoppa 510/690	S	9.10.
121759	Koekuoppa 520/690	S	9.10.
121760	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	E	10.10.
121761	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	N	10.10.
121762	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	SW	10.10.
121763	Koekaista 2, pintaturve osaksi poistettu	NE	11.10.
121764	Koekaista 1, taso 2	SW	11.10.
121765	Koekuoppa 500/710	S	12.10.
121766	Laajennettu koekuoppa 500/700	S	12.10.
121767	Koekuoppa 500/690	S	12.10.
121768	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
121769	Koekaista 1, taso 3	NE	12.10.
121770	Koekuoppa 490/690	S	12.10.
121771	Koekuoppa 480/680	SE	12.10.
121772	Koekuoppa 480/690	S	12.10.
121773	Työkuva koekuopan 490/700 kaivuusta Kuvassa Sakari Mäkilä ja Jani Koski	SW	12.10.
121774	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
121775	Koekuoppa 510/720	S	12.10.
121776	Koekaista 1, taso 3, ruutu C, kyntöjäljet	SE	15.10.
121777	Laajennettu koekuoppa 490/700, värjäymiä 75 cm syvyydellä	S	15.10.
121778	Koekaista 1, taso 4	SW	15.10.
121779	Koekaista 1, taso 4	NE	15.10.
121780	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 85 cm:n syvyydellä	S	16.10.
121781	Koekuoppa 490/750, taso pintaturpeen alla	S	16.10.
121782	Koekuoppa 3	S	17.10.
121783	Koekaista 1, taso 5	SW	17.10.
121784	Koekaista 1, taso 5	NE	17.10.
121785	Koekaista 1, taso 5, värjäymiä ruuduissa A ja B	NW	17.10.
121786	Koekaista 1, taso 5, värjäymiä ruudussa C	NW	17.10.
121787	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 125 cm:n syvyydellä	S	17.10.
121788	Koekaista 2, turve poistettu koko alueelta, koillispää kaivettu osittain syvemmälle	NE	17.10.
121789	Koekaista 2, turve poistettu koko alueelta, koillispää kaivettu osittain syvemmälle	SW	17.10.
121790	Koekaista 1, taso 6	SW	18.10.
121791	Koekaista 1, taso 6, ruudut A, B ja C	NE	18.10.

NEG. NRO	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
121792	Koekuoppa 490/750 puhtaaseen maahan kaivettuna, pohjoisseinämä	S	18.10.
121793	Koekuoppa 500/760	S	18.10.
121794	Koekuoppa 500/750	S	18.10.
121795	Koekuoppa 510/750	S	18.10.
121796	Koekuoppa 510/740	N	18.10.
121797	Koekaista 2, keskiosa kaivettu 35 - 40 cm:n syvyyteen	NE	18.10.
121798	Koekaista 2, keskiosa kaivettu pohjaan	NE	19.10.
121799	Koekaista 1, ruutu E, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
121800	Koekaista 1, ruutu D, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
121801	Koekaista 1, ruutu C, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
121802	Koekaista 1, ruutu B, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
121803	Koekaista 1, ruutu A, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
121804	Koekaista 1, ruutu A, koillisseinämä	SW	19.10.
121805	Koekaista 1, ruutu E, lounaisseinämä	NE	19.10.
121806	Koekaista 1, 6. tasossa näkyneet värjäymät kaivettu pohjaan	SW	19.10.
121807	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	SW	19.10.
121808	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	S	19.10.
121809	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
121810	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
121811	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	N	19.10.

LAITILA, UNTAMALA, MUINAISMÄKI, Koekaivaus 8. - 19.10.2001

Marja Sipilä, Museovirasto, Arkeologian osasto

Luettelo raporttiin liittyvistä diapositiiveista

DIA	AIHE	KUVAUS- SUUNTA	PVM
47309	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	E	10.10.
47310	Yleiskuva tutkimusalueen luoteisosasta	N	10.10.
47311	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	S	19.10.
47312	Yleiskuva tutkimusalueesta tulevan opastuskeskuksen pohjoispuolella	NW	19.10.
47313	Yleiskuva koekuoppien 3 - 7 ympäristöstä	N	19.10.
47314	Työkuva koekuoppien kaivuusta; kuvassa Erja Heikkilä, Stina Savolainen ja Mia Lempiäinen	SW	10.10.
47315	Työkuva koekuopan 490/700 kaivuusta		
	Kuvassa Sakari Mäkilä ja Jani Koski	SW	12.10.
47316	Työkuva, Sari Mäntylä piirtää koekaistan 1 profiilia	19.10.	
47317	Koekaista 1, taso 1, pintasora poistettu	SW	9.10.
47318	Koekaista 1, taso 2	SW	11.10.
47319	Koekaista 1, taso 3	SW	12.10.
47320	Koekaista 1, taso 3, ruutu C, kyntöjälkiä	SE	15.10.
47321	Koekaista 1, taso 4, ruutu B, kyntöjälkiä	SE	16.10.
47322	Koekaista 1, taso 4	SW	16.10.
47323	Koekaista 1, taso 4	NE	16.10.
47324	Koekaista 1, taso 5	SW	17.10.
47325	Koekaista 1, taso 5	NE	17.10.
47326	Koekaista 1, taso 6	SW	18.10.
47327	Koekaista 1, taso 6, ruudut A, B ja C	NE	18.10.
47328	Koekaista 1, ruutu A, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
47329	Koekaista 1, ruutu B, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
47330	Koekaista 1, ruutu C, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
47331	Koekaista 1, ruutu D, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
47332	Koekaista 1, ruutu E, kaakkoisseinämä	NW	19.10.
47333	Koekaista 1, ruutu A, koillisseinämä	SW	19.10.
47334	Koekaista 1, ruutu E, lounaisseinämä	NE	19.10.
47335	Koekaista 2, taso turpeen poiston jälkeen	NE	17.10.
47336	Koekaista 2, taso turpeen poiston jälkeen	SW	17.10.
47337	Koekaista 2, keskiosa kaivettu puhtaaseen maahan	NE	19.10.
47338	Koekuoppa 3	S	17.10.
47339	Laajennettu koekuoppa 490/700, värjäymiä 75 cm syvyydellä	S	15.10.
47340	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 85 cm syvyydellä	S	16.10.
47341	Laajennettu koekuoppa 490/700, taso 125 cm syvyydellä	S	17.10.
47342	Laajennettu koekuoppa 500/700	S	12.10.
47343	Koekuoppa 520/700	S	9.10.
47344	Koekuoppa 500/710	S	12.10.
47345	Koekuoppa 490/750, taso pintaturpeen alla	S	16.10.
47346	Koekuoppa 490/750, pohjoisseinämä	S	18.10.
47347	Koekuoppa 510/740	N	18.10.